

Diagnoza Strategiczna

Strategia Zrównoważonego Rozwoju

Miasta Suwałki do roku 2030

Materiał przygotowany przez zespół Geoprofit:

Wojciech Dziemianowicz

Jacek Szlachta

Magdalena Cybulska

Izabella Jurkiewicz

Magdalena Brejnak

Suwałki, styczeń 2021 r.

1.	WPROWADZENIE	4
1.1.	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	6
1.1.1.	<i>Suwałki jako ważny ośrodek subregionalny.....</i>	6
1.1.2.	<i>Znaczenie megatrendów.....</i>	6
1.1.3.	<i>Kształt przyszłej polityki UE.....</i>	7
1.1.4.	<i>Zewnętrzne dokumenty strategiczne</i>	11
1.1.5.	<i>Polityka miejska</i>	12
1.1.6.	<i>Potencjalne kierunki działań wynikające z uwarunkowań zewnętrznych</i>	13
1.2.	MIESZKAŃCY I GOSPODARKA	18
1.2.1.	<i>Zasoby i struktura ludności</i>	18
1.2.2.	<i>Rynek pracy.....</i>	19
1.3.	PRZESTRZENIE ZAMIESZKANIA I WYPOCZYNKU	21
1.3.1.	<i>Jakość życia</i>	21
1.3.2.	<i>Turystyka.....</i>	25
1.3.3.	<i>Środowisko przyrodnicze i przestrzeń publiczną.....</i>	27
1.4.	ŚRODOWISKO DLA BIZNESU	29
1.4.1.	<i>Stan lokalnej gospodarki.....</i>	29
1.4.2.	<i>Inteligentne specjalizacje</i>	31
1.4.3.	<i>Atrakcyjność inwestycyjna</i>	32
1.4.4.	<i>Instytucje otoczenia biznesu</i>	32
1.4.5.	<i>Dostępność komunikacyjna</i>	33
1.5.	WSPÓŁPRACA I RELACJE	36
1.5.1.	<i>Współpraca międzynarodowa i transgraniczna.....</i>	36
1.5.2.	<i>Współpraca międzygminna</i>	37
1.5.3.	<i>Współpraca gospodarcza.....</i>	37
1.5.4.	<i>Współpraca lokalna</i>	38
2.	ANALIZA SWOT	39
3.	W KIERUNKU CELÓW STRATEGII SUWAŁKI 2030	41
4.	WYKORZYSTANE ŹRÓDŁA	42

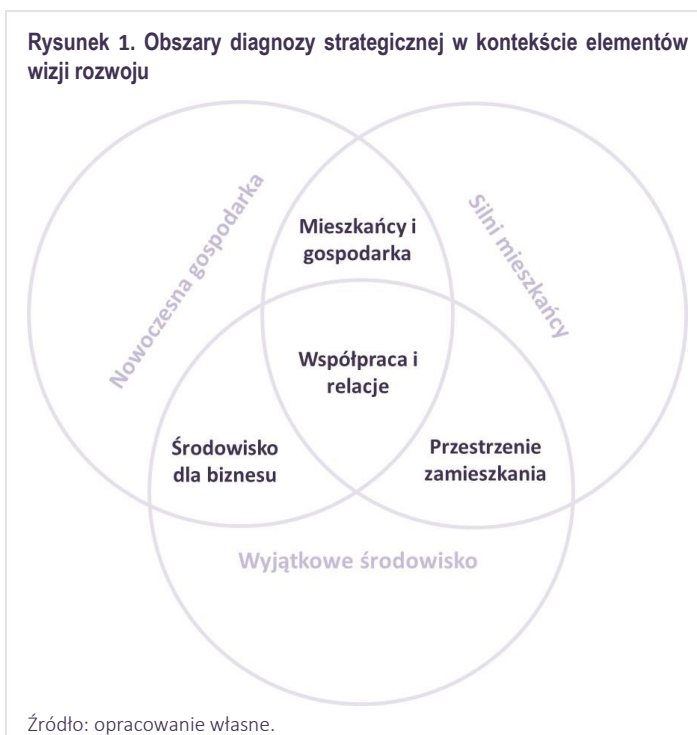
Używane skróty:

Skrót	Rozwinięcie
B+R	Badania i rozwój
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IOB	instytucje otoczenia biznesu
KPZK	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
NSP	Narodowy Spis Powszechny 2011
OZE	Odnawialne źródła energii
PKB	Produkt Krajowy Brutto
SRK	Strategia Rozwoju Kraju 2020 (nazywana średniookresową Strategią Rozwoju Kraju)
SRWP	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego
SSSE	Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna
UE	Unia Europejska

1. WPROWADZENIE

Prezentowana Diagnoza strategiczna została opracowana w ramach prac nad Strategią zrównoważonego rozwoju Miasta Suwałki do roku 2030. Zgodnie z nowymi zapisami ustawowymi diagnoza strategiczna stanowi podstawę do sformułowania wniosków, które powinny znaleźć się w głównym dokumencie strategicznym.

Układ diagnozy odpowiada z jednej strony tradycyjnemu podejściu na podziale uwarunkowań rozwoju na zewnętrzne i wewnętrzne, z drugiej zaś podporządkowany jest określonej na wstępie prac wizji rozwoju Miasta Suwałki. Według tej wizji Suwałki mają być miastem, w którym żyje się dobrze i zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju. Trzy kluczowe filary rozwoju: silni mieszkańcy, nowoczesna gospodarka i wyjątkowe środowisko przyrodnicze są ze sobą powiązane (Rysunek 1). Dlatego diagnoza koncentruje się na zagadnieniach wspólnych, w szczególności sposobie traktując współpracę i relacje, jako specyficzne zagadnienie łączące trzy filary.

Obszar diagnostyczny **mieszkańcy i gospodarka** koncentruje się na potencjale mieszkańców w kontekście rozwoju gospodarki, zatem kluczowe są takie elementy jak: struktura i zasoby ludności oraz rynek pracy.

W obszarze **środowisko dla biznesu** zwrócono uwagę na zagadnienia atrakcyjności Suwałk wynikającej ze specyficznego położenia miasta oraz jego zasobów przestrzennych, które mogą być wykorzystywane przez biznes.

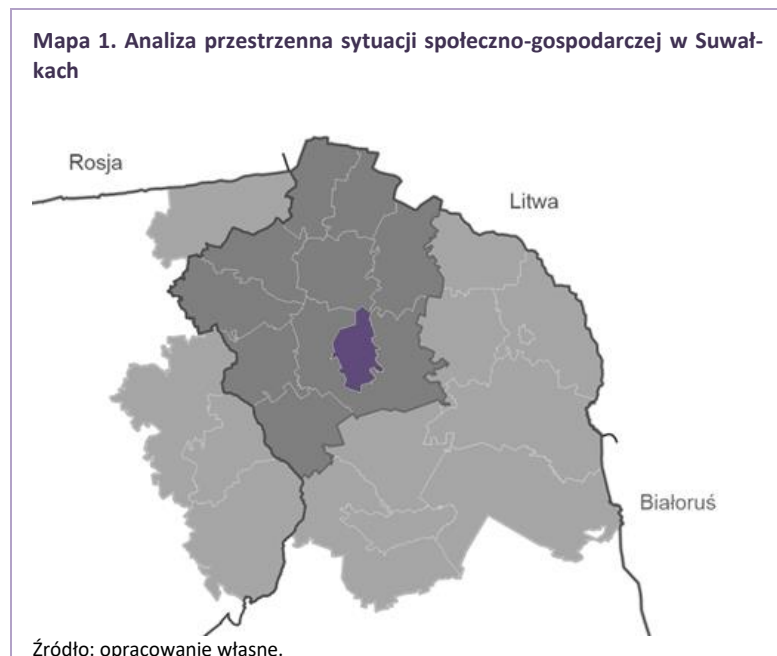
Trzeci obszar (**przestrzeń zamieszkania i wypoczynku**) obejmuje najszerszy zakres zagadnień. Wynika to z faktu, iż na co dzień zamieszkiwane i wykorzystywane do celów wypoczynkowych części miasta, są również, szczególnie w sezonie turystycznym, przestrzeniami, z których chętnie korzystają turyści. Oferta wypoczynkowa Suwałk dla mieszkańców, jest również – w dużym stopniu ofertą dla turystów.

Obszar wspólny dla wymienionych wyżej trzech to **współpraca i relacje**. Obszar ten dotyczy zarówno zagadnień wewnątrz miasta, jak i możliwości pojawiających się na zewnątrz.

Analizę danych ilościowych przeprowadzono w następujących kontekstach:

- ✓ pozycji Suwałk (i zmian wartości wskaźników) na tle jednostek zewnętrznych: średniej dla grupy kontrolnej¹, województwa podlaskiego oraz kraju;
- ✓ zmiany wartości wskaźników w latach 2013 i 2018 (lub 2019) w relacji do wartości krajowej oraz wojewódzkiej – obliczono, jaki % wartości krajowej i wojewódzkiej stanowią wartości osiągnięte w poszczególnych latach, a następnie różnicę pomiędzy ostatnim dostępnym a 2013 rokiem, stosując wzór na przyrost względny (na wykresach określone jako zmiana %);
- ✓ uwarunkowań występujących w najbliższym otoczeniu Suwałk – w szczególności skupiono się na gminach położonych w promieniu 30 km od miasta oraz w powiecie suwalskim (ukazane w zależności od dostępności danych statystycznych).

Jeśli w diagnozie nie wskazano inaczej, dane statystyczne pochodzą ze statystyki publicznej – Banku Danych Lokalnych GUS.

Do otoczenia Suwałk zaliczono 22 gminy, które zlokalizowane są w promieniu 30 km od miasta. Są to: Rutka-Tartak, Filipów, Bakalarzewo, Przerośl, Jeleniewo, Raczki, Giby, Szypliszki, Sejny, Suwałki, Puńsk, Wiżajny, Krasnopol, Sejny, Nowinka, m. Augustów, Augustów, Płaska, Wieliczki, Olecko, Dubeninki, Kalinowo. Gminy te w większości zlokalizowane są w województwie podlaskim oraz częściowo w województwie warmińsko-mazurskim (cztery jednostki) **(Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.)**.

¹ Analogicznie do Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020 na grupę kontrolną składają się miasta: Biała Podlaska, Chełm, Zamość, Ostrołęka, Przemysł, Łomża, Elk.

1.1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

1.1.1. SUWAŁKI JAKO WAŻNY OŚRODEK SUBREGIONALNY

Miasto Suwałki jest jednym z kilkudziesięciu ośrodków subregionalnych Polski, czego wyrazem jest wyróżnienie przez EUROSTAT subregionu suwalskiego jako obszaru typu NUTS 3 (Nomenclature of Units for Territorial Statistics), jednej z 73 takich jednostek terytorialnych w Polsce. We wszystkich klasyfikacjach miejskiej sieci osadniczej w Polsce miasto Suwałki jest wyróżniane jako ośrodek subregionalny. Unia Europejska zalicza miasto Suwałki do listy tak zwanych Functional Urban Areas (FUA). Są to najmniejsze ośrodki europejskiej sieci osadniczej zaznaczane na mapie Europy w analizach programu ESPON Unii Europejskiej.

Wniosek: Strategia miasta Suwałki powinna zostać dostosowana do takiego pozytywnego pozycjonowania tego ważnego ośrodka miejskiego, zarówno w Polsce, jak też w Unii Europejskiej.

1.1.2. ZNACZENIE MEGATRENDÓW

Otwartość gospodarki Polski oraz skala relacji międzynarodowych sprawiają, że dla całego kraju, poszczególnych województw oraz miast i gmin kluczowe znaczenie ma to co dzieje się w szeroko definiowanym otoczeniu. Znaczenie mają przede wszystkim relacje gospodarcze, społeczne, środowiskowe i kulturowe. Ze względu na zasięg oddziaływania są one ujmowane jako: megatrendy globalne; uwarunkowania i wymiary unijne (europejskie) oraz uwarunkowania i polityki podejmowane na poziomie krajowym i regionalnym.

Megatrendy globalne stanowią wyzwanie dla rozwoju wszystkich jednostek terytorialnych, w tym także dla miasta Suwałki. Według prac roboczych prowadzonych nad długookresową strategią Polski do 2050 roku powinno się rozważać następujące wiodące megatrendy:

1. Ludzie i ich potencjał (wzrost liczby ludności krajów rozwijających się i spadek ludności krajów rozwiniętych, starzenie się populacji krajów rozwiniętych, migracje, rosnąca polaryzacja społeczeństwa, zróżnicowana partycypacja w kształceniu ustawicznym);
2. Środowisko i zasoby (degradacja środowiska przyrodniczego i utrata bioróżnorodności, zmiany klimatyczne, kurczące się zasoby w stosunku do potrzeb, rosnący popyt na energię);
3. Rewolucja przemysłowa (postępująca cyfryzacja gospodarki, automatyzacja i robotyzacja pracy);
4. Przestrzeń (rozrost metropolii, żywiolowa suburbanizacja, depopulacja na obszarach wiejskich i w małych miastach);
5. Współpraca/państwo (wzrost napięć międzynarodowych oraz zmiana układu sił, kryzys demokracji, erozja zaufania do instytucji).

Na tej podstawie zakłada się w horyzoncie czasowym roku 2050 cztery możliwe scenariusze: ewolucyjnych zmian; załamania demograficznego i recesji; zrównoważonego rozwoju; globalnego kryzysu i protekcjonizmu przynoszące poważne zmiany, występujące zarówno w skali globalnej, jak też dotyczących samej Polski.

Kształtowanie się globalnych megatrendów stanowi wyzwanie dla całej Europy. Pod ich wpływem Unia Europejska zmieniła się znacząco w ostatniej dekadzie. Erozja pozycji gospodarczej i politycznej całej UE i jej państw członkowskich wymaga zasadniczej modyfikacji kierunków interwencji strukturalnej, która została ukierunkowana na odwrócenie niekorzystnych tendencji w gospodarce całej Unii Europejskiej, jak też jej państw członkowskich. Spowolnienie zmian klimatycznych stało się podstawowym wyzwaniem ze względu na negatywne konsekwencje, obserwowane przede wszystkim w skali globalnej, ale także lokalnej. Zmiany demograficzne powodują zmniejszenie się zasobów pracy, rosnące natężenie ruchów migracyjnych, trudności sfinansowania sektora ubezpieczeń społecznych. Kryzys tożsamości UE powoduje ruchy odśrodkowe, czego najbardziej dobitnym przykładem jest Brexit. Znaczenie zdrowia publicznego uświadomiła boleśnie epidemia koronawirusa. Skuteczne podjęcie wyzwań związanych z wymienionymi i jeszcze innymi megatrendami wymaga przekierowania części zasobów finansowych UE i jej państw członkowskich, a oczywistym źródłem nowych i zwiększonych poziomów finansowania w przypadku szeregu nowych wyzwań wydaje się europejska polityka spójności.

Kryzys finansowy jaki zdewastował gospodarkę Unii Europejskiej po roku 2008 oraz kolejny kryzys globalny wynikający z pandemii koronawirusa w roku 2020 udokumentowały znaczenie „czarnych łabędzi”, czyli nieprzewidywanych i niespodziewanych wydarzeń i sytuacji, które mogą zasadniczo modyfikować trajektorie rozwojowe w różnych skalach terytorialnych: miast, gmin, regionów, państw, organizacji gospodarczych, a nawet całego świata. Dlatego ważnym kierunkiem interwencji polityki regionalnej i lokalnej na każdym poziomie terytorialnym staje się uodparnianie struktur społecznych, ekonomicznych oraz przestrzennych na niespodziewane zakłócenia procesów rozwojowych. Istotne znaczenie ma także takie kształtowanie potencjałów i struktur, aby dostrzegać, a następnie skutecznie wykorzystywać pojawiające się niespodziewane impulsy rozwojowe, tak zwane „dzikie karty”.

Wniosek: Kluczowe znaczenie dla Suwałk będą miały zmiany demograficzne, zmiany klimatyczne oraz sposób, w jaki w skali globalnej będzie przebiegał proces radzenia sobie z kryzysem wywołanym pandemią COVID 19. Strategia miasta Suwałki powinna uwzględniać jako ważną przesłankę kształtowania lokalnej polityki publicznej uwarunkowania zewnętrzne. Na tym tle można formułować założenia dostosowania polityki rozwojowej miasta Suwałki do tych uwarunkowań o charakterze zewnętrznym. Występowanie „czarnych łabędzi” oraz „dzikich kart” oznacza, że zarówno uniwersalne jak też wyjątkowe potencjały rozwojowe wymagają skutecznego zaadresowania w strategii rozwojowej miasta Suwałki.

1.1.3. KSZTAŁT PRZYSZŁEJ POLITYKI UE

Polityka spójności pozostaje podstawowym źródłem finansowania inwestycji publicznych w Polsce od akcesji w roku 2004. Około połowy inwestycji publicznych, zarówno w Polsce jak też nawet w nieco większym stopniu w województwie podlaskim jest finansowane ze środków Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSI). Korzystne dla województwa podlaskiego i miasta Suwałki jest utrzymanie priorytetu dla obszarów typu NUTS 2, w których produkt krajowy brutto (PKB) na mieszkańca według parytetu siły nabywczej nie przekracza 75% średniej Unii Europejskiej. W roku 2017 wielkość ta w województwie podlaskim zbliżyła się do 50% średniej UE. Istotne znaczenie dla miasta Suwałki będzie miał wynik negocjacji w zakresie uruchomienia kolejnej już trzeciej edycji programu operacyjnego Polski Wschodniej, obejmującego pięć województw o najniższym poziomie rozwoju, w tym województwo podlaskie.

Unia Europejska programuje swoje polityki w horyzoncie czasowym Wieloletnich Perspektyw Finansowych (Multiannual Financial Frameworks). Kolejna taka perspektywa dotyczy lat 2021-2027. Także w nadchodzącym okresie polityka spójności pozostanie wiodącą pozycją wydatków finansowanych przez Unię Europejską w Polsce. Rejestrujemy jednak istotne modyfikacje, które ukierunkowują tę politykę na najważniejsze mega-trendy występujące zarówno w skali globalnej, jak też europejskiej. Takim kluczowym megatrendem są zmiany klimatyczne, a ich spowalnianie (mitygowanie) jest adresowane zarówno na poziomie kontynentalnym, jak też krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Wspieranie gospodarki o obiegu zamkniętym zostało wpisane już obecnie do menu interwencji strukturalnej Unii Europejskiej, jednak zasięg interwencji ma zostać znacząco poszerzony ze względu na zakres oraz wielkość finansowania. Projekty rozporządzeń na lata 2021-2027 zostały przedstawione przez Komisję Europejską już w maju 2018 roku².

W lipcu 2020 roku Rada Europejska przyjęła w Brukseli kluczowe ustalenia o charakterze politycznym odnośnie do przyszłej polityki spójności. Alokacja na rzecz Polski w ramach polityki spójności w latach 2021-2027 wyniesie po transferach 64,1 mld EUR w cenach stałych z 2018r. (w latach 2014-2020 było to 78,6 mld EUR w tych samych cenach). Rząd Polski zakłada utrzymanie około 40% tej alokacji na rzecz Regionalnych Programów Operacyjnych, co oznacza kilkunastoprocentowe zmniejszenie środków jakie będą dostępne w ramach RPO województwa podlaskiego w latach 2021-2027. Zakwalifikowanie województwa podlaskiego do regionów słabiej rozwiniętych oznacza współfinansowanie przez UE ze środków EFSI na poziomie 85%. Zdecydowano o dopisaniu turystyki i kultury do sfer mogących być przedmiotem finansowania w tych latach oraz przyjęcia za priorytet wydatków na rzecz zielenienia i digitalizacji.

Globalna epidemia związana z koronawirusem spowodowała korektę w ramach europejskiej polityki spójności wdrażanej w latach 2014-2020. Generalnie Komisja Europejska umożliwiła między innymi przesunięcie niewydatkanych środków na walkę z epidemią, zaakceptowała szereg uproszczeń proceduralnych, a także poluzowała reguły dopuszczalności pomocy publicznej. Kluczowe znaczenie będzie miało przewartościowanie priorytetów interwencji na rzecz kompleksowej digitalizacji oraz jeszcze bardziej konsekwentnego zielenienia polityk europejskich.

Znaczenie przywiązywane w Unii Europejskiej do spójności oznacza, że wzmocniona zostanie aktywność służąca budowaniu umiejętności wchodzenia we współpracę sieciową także przez słabsze ekonomicznie i położone peryferyjnie jednostki terytorialne i podmioty położone na ich obszarze. Ochrona zdrowia, pomimo tego, że pozostaje kompetencją państw członkowskich będzie wspierana, jednak raczej w aspektach rozwiązań systemowych (e-zdrowie, organizacja badań profilaktycznych). Te korekty wymagają uwzględnienia w strategiach jednostek samorządu terytorialnego do roku 2030.

Polska pozostanie także w latach 2021-2027 największym beneficjentem europejskiej polityki spójności. Na ukierunkowanie tej interwencji kluczowy wpływ będą miały zapisy Umowy Partnerstwa pomiędzy Rządem RP a Komisją Europejską. Ministerstwo właściwe w sprawach funduszy przedstawiło projekt Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 latem 2020 roku. Szczegółowo opi-

² Komisja Europejska, Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy wspólne na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami, 29 maja 2018, Bruksela COM(2018) 375; Komisja Europejska, Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, 29 maja 2018, Bruksela COM(2018) 382; Komisja Europejska, Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności, 29 maja 2018, Bruksela, COM(2018) 372.

sano pięć wymienionych wcześniej celów interwencji dodając szósty cel „Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu”. W każdym celu i obszarze interwencji zostało opisane podejście terytorialne.

Kolejny raport kohezyjny Komisji Europejskiej określający wyzwania w zakresie spójności gospodarczej, społecznej i przestrzennej zostanie zaprezentowany w roku 2021, a nie w roku 2020. W lutym 2019 roku Komisja Europejska przedstawiła Aneks D jako element dokumentu European Semester 2019, zawierający propozycje priorytetów finansowania w ramach Europejskiej polityki spójności w Polsce w latach 2021-2027³.

Tekst ten zawiera szczegółowy opis każdego z pięciu celów proponowanych przez Komisję Europejską do realizacji w latach 2021-2027. W lutym 2020 roku Komisja Europejska przedstawiła kolejny dokument Semestru Europejskiego zawierający kolejny Załącznik D - Wytyczne inwestycyjne dla Polski dotyczące funduszu na rzecz sprawiedliwej transformacji na lata 2021-2027, jednak jego zapisy zostały ograniczone do regionów węglowych. Załącznik D z roku 2019 zawiera następujące zapisy priorytetów inwestycyjnych, odnoszące się do poszczególnych celów (zob. Tabela 1):

Tabela 1. Wytyczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania Polityki Spójności na lata 2021–2027

Cel	Założenia
<p>Bardziej inteligentna Europa (innowacyjna gospodarka i inteligentna transformacja gospodarcza).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wzrost potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystania zaawansowanych technologii (zwłaszcza w obszarach inteligentnych specjalizacji); ✓ Wsparcie dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw (poprawa technologii, praktyk zarządzania i umiejętności w miejscu pracy, zaawansowane usługi dla przedsiębiorców, stymulowanie środowiska przedsiębiorczości – zwłaszcza w obszarach inteligentnych specjalizacji); ✓ Rozwój cyfryzacji (administracja publiczna, e-usługi, rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, rozwój umiejętności cyfrowych mieszkańców, a w konsekwencji wypełnienia luk na rynku pracy); ✓ Inteligentne specjalizacje, transformacja przemysłowa, przedsiębiorczość – zwiększanie umiejętności w małych i średnich przedsiębiorstwach oraz instytucjach badawczych. <p>Cel ten będzie bardzo szczerze finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w latach 2021-2027.</p>
<p>Bardziej przyjazna dla środowiska bezemisyjna Europa</p>	<p>Czysta i sprawiedliwa transformacja energetyczna, zielone i niebieskie inwestycje, a także gospodarka cyrkularna, adaptacja do zmian klimatycznych oraz zapobieganie ryzykom:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ zwiększenie udziału niskoemisyjnej i bardziej ekologicznej produkcji energii oraz zmniejszenia zużycia energii; ✓ promowanie zrównoważonej gospodarki wodnej; ✓ przystosowanie do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe; ✓ wspieranie przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym. <p>Wskazuje się, że jest to wiodący priorytet finansowania interwencji strukturalnej UE w latach 2021-2027.</p>
<p>Lepiej połączona Europa</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Osiągnięcie zrównoważonej mobilności intermodalnej (wylimitowanie luk kolejowej sieci TEN-T, usunięcie różnic regionalnych w drogowej sieci TEN-T, poprawa dostępności transportu publicznego na obszarach peryferyjnych, wiejskich i transgranicznych, ograniczenia wpływu transportu na środowisko i poprawy jego bezpieczeństwa); ✓ Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej, w szczególności dla promowania zintegrowanego czystego i bezpiecznego transportu publicznego oraz aktywnych form mobilności;

³ European Commission, European Semester 2019. Overview of Investment Guidance on the Cohesion Policy Funding 2021-2027 per Member State, Annex D: Investment Guidance on Cohesion Policy Funding 2021-2027 for Poland, Brussels, 2019.

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa łączności cyfrowej (w szczególności ultraszybkie sieci szerokopasmowe).
Europa o silniejszym wymiarze społecznym	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa dostępu do zatrudnienia w szczególności w przypadku osób długotrwale bezrobotnych, a także osób nieaktywnych zawodowo; ✓ Promowanie „równego dostępu do kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach oraz poprawy ich jakości, skuteczności i adekwatności do potrzeb rynku pracy; ✓ Wspieranie aktywnego włączenia, rozwiązanie problemu deprywacji materialnej i integracji społeczno-gospodarczej cudzoziemców; ✓ Promowanie aktywnego i zdrowego starzenia się, poprawy równego i szybkiego dostępu do wysokiej jakości zrównoważonych i przystępnych cenowo usług oraz w celu poprawy dostępności, skuteczności i odporności systemu opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej; ✓ Realizacja tego celu będzie finansowana ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Cel ten służy wdrożeniu w latach 2021-2027 europejskiego filaru praw socjalnych.
Europa bliżej obywateli	<p>Wspieranie zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich oraz nadbrzeżnych, w ramach inicjatyw lokalnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wzmocnienie roli obszarów metropolitalnych; ✓ Przeciwdziałanie negatywnym skutkom niekontrolowanego rozrastania się miast; ✓ Przyspieszenie społeczno-gospodarczej rewitalizacji obszarów podopadających; ✓ Wzmocnienie powiązania pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi; ✓ Łagodzenie skutków zmian demograficznych i ubóstwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady Europejskiego Banku Centralnego i Eurogrupy. Europejski semestr 2019: Ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych ocen sytuacji na mocy rozporządzenia (UE) nr 1176/2011.

Wniosek: członkostwo Polski w UE oznacza, że kontekst europejski jest od roku 2004 wiodący dla kształtowania perspektyw rozwojowych poszczególnych jednostek terytorialnych w Polsce, w tym także miasta Suwałki. Dlatego niezbędne jest staranne monitorowanie przez miasto Suwałki korekt polityk publicznych UE. Szczególne znaczenie ma analiza architektury Wieloletniej Perspektywy Finansowej UE na lata 2021-2027 oraz propozycji KE zawartych w nowym Europejskim Instrumencie na Rzecz Odbudowy Europy. Możliwości finansowania rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Suwałki po roku 2020 będą wiązały się przede wszystkim z umiejętnością twórczego wpisania się w cele interwencji UE rekomendowane przez Komisję Europejską dla Polski na lata 2021-2027. Elementem strategii miasta Suwałki powinno być także doskonalenie potencjału administracyjnego oraz rozwijanie niezbędnych potencjałów sieciowania w samym mieście i we współpracy z partnerami zewnętrznymi.

Globalna epidemia koronawirusa COVID 19 i jej ekonomiczne konsekwencje spowodowały powołanie nowego Instrumentu na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności Europy (RRF), którego celem jest: wspieranie inwestycji i reform niezbędnych dla zapewnienia trwałej odbudowy; poprawa odporności gospodarczej i społecznej państw członkowskich; a także wsparcie transformacji ekologicznej i cyfrowej. Podstawą uruchomienia środków UE jest przygotowywany Krajowy Plan Odbudowy (KPO) dla Polski. KPO musi reagować na problemy wynikające z pandemii; ma wspierać potencjał gospodarki do wzrostu i tworzenia miejsc pracy; ma wpisywać się w Zalecenia Rady przedstawione w Ramach Semestru Europejskiego; a także ma proponować przekształcenia w kierunku zielonej gospodarki oraz transformacji cyfrowej. Instrument ten zarządzany przez Komisję Europejską w formule scentralizowanej będzie posługiwał się grantami oraz miękkimi kredytami. Zakłada się przygotowanie około 40 dużych projektów lub ich wiązek. Alokacja na rzecz Polski to 23,1 mld EUR dotacji i 34,2 mld EUR pożyczek (w cenach stałych z roku 2018). Wszystkie płatności z tego tytułu muszą zostać zrealizowane do końca roku 2026.

Wniosek: znacząca skala środków dostępnych w ramach instrumentu RRF oznacza szansę dla miasta Suwałki realizacji przedsięwzięć o strukturalnym charakterze. Podstawowym wyzwaniem jest pilne przygotowanie projektów, a raczej ich wiązek, które mogą zostać uwzględnione w finansowaniu dostępnym w ramach tego instrumentu Unii Europejskiej.

1.1.4. ZEWNĘTRZNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Podstawowe analizy długookresowe dotyczące Unii Europejskiej i Polski o charakterze foresightowym dotyczą roku 2050 i mają jedynie indykatorywny charakter. Unia Europejska programuje swoje polityki w siedmioletnim horyzoncie czasowym, a kolejna Wieloletnia Perspektywa Finansowa obejmuje lata 2021-2027. Środki funduszy europejskich będą mogły być wydawane do końca roku 2029, proponowana jest zasada n+3 dla lat 2021-2026 oraz przyjęcie końcowej daty kwalifikowalności 31 grudnia 2029 r.

Dokumenty krajowe to Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) i Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (KSRR) 2030. Dokumentem określającym priorytety inwestycyjne wspierane przez UE w Polsce w latach 2021-2027 jest Umowa Partnerstwa, jaka zostanie zawarta pomiędzy Komisją Europejską a Rządem RP prawdopodobnie jeszcze w 2020 roku. Ten zestaw wiodących dokumentów programowych uzupełnia Strategia Województwa Podlaskiego do roku 2030.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju w swoich założeniach ukierunkowana jest na obszary problemowe, jednak odzwierciedla dotychczasowe podejście rządów do celów strategii średniookresowych i skupia się generalnie na trzech celach: spójności, konkurencyjności i jakości rządzenia. Jednak nastąpiło zasadnicze przesunięcie akcentów na rzecz spójności, która została uznana za wiodący kierunek interwencji publicznej w nadchodzącej dekadzie.

Z punktu widzenia Suwałk kluczowy jest wymiar terytorialny SOR (potwierdzony późniejszymi zapisami w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego), który wyraża się wskazaniem obszarów strategicznej interwencji (OSI). Na poziomie kraju wyróżniono cztery OSI, jednak bezpośrednio tylko OSI Polska Wschodnia odnosi się do Miasta Suwałki. Niestety żadna z dotychczasowych analiz, zarówno tych przeprowadzonych na rzecz SOR, jak i późniejszych, aktualizujących listę miast wymagających wsparcia, nie kwalifikują Miasta Suwałki do grona miast średniej wielkości tracących funkcje społeczno-gospodarcze⁴.

Kluczowe zatem stają się zapisy dotyczące Miasta Suwałki zawarte w Strategii Podlaskie 2030. W tym dokumencie Miasto Suwałki zaliczane jest do dwóch obszarów strategicznej interwencji:

- OSI Ośrodki subregionalne – w tym obszarze powinny być realizowane następujące cele strategiczne Strategii Podlaskie 2030: Przemysł przyszłości; Kompetentni mieszkańcy; Przestrzeń wysokiej jakości; wszystkie cele operacyjne celu strategicznego Partnerski region;
- OSI Miasta powiatowe – w tym obszarze strategicznej interwencji szczególnie istotna będzie realizacja celów: Lokalna przedsiębiorczość; Kompetencje mieszkańców; Aktywizacja mieszkańców; Przestrzeń wysokiej jakości.

⁴ Prezentowana metodyka oraz same wyniki budzą wątpliwości z punktu widzenia kwalifikowania miasta do grupy ośrodków niezagrożonych utratą funkcji.

Wniosek: znaczenie i potencjał społeczno-gospodarczy miasta Suwałk oznaczają, że trzeba uwzględnić to co proponowane jest w dokumentach i analizach na poziomie światowym, w Unii Europejskiej, w Polsce oraz w województwie podlaskim. Przesunięcia priorytetów polityki regionalnej Polski na rzecz spójności jest korzystne dla Suwałk, bowiem województwo podlaskie jest regionem uprzywilejowanym ze względu na przewidywane alokacje Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Ograniczeniem jest fakt, że wiele istotnych odniesień ma obecnie charakter roboczych analiz względnie założeń. Na modyfikacje tych dokumentów znaczący wpływ będzie miał przebieg epidemii koronawirusa.

Należy zauważyć, że alokacja na rzecz Polski w latach 2021-2027 pomimo zmniejszenia się wielkości środków samej polityki spójności na rzecz Polski będzie większa niż w latach 2014-2020. Pozostaną one wiodącym źródłem finansowania inwestycji publicznych w Suwałkach także po roku 2020. Sytuacja finansów publicznych oznacza, że zapewnienie niezbędnego wkładu własnego na poziomie 15% będzie wymagało niezbędnych korekt i dostosowań na poziomie budżetu miasta.

Wniosek: zmiany w strukturze finansowania dostępnego w ramach wsparcia unijnego dla Polski oznaczają, że poza Regionalnym Programem Operacyjnym województwa Podlaskiego w znacznie większym stopniu niezbędne będzie korzystanie przez miasto Suwałki z możliwości wynikających z krajowych programów operacyjnych, Krajowego Planu Odbudowy oraz programów centralnych zarządzanych bezpośrednio z poziomu europejskiego. Wymaga to pilnego zidentyfikowania, a następnie przygotowania stosownych projektów.

1.1.5. POLITYKA MIEJSKA

Dla miast położonych w Unii Europejskiej takich jak Suwałki istotne znaczenie ma fakt, że w ostatnich latach w UE nastąpiło zasadnicze przewartościowanie na rzecz polityki miejskiej. 30 maja 2016 roku został podpisany Pakt Amsterdamski określający ramy operacyjne dla Agendy Miejskiej⁵. Zakłada się, że nastąpi koncentracja interwencji na trzech obszarach dotyczących: lepszych regulacji, lepszego wykorzystania instrumentów finansowych oraz lepszej wymiany wiedzy (sieci współpracy). W Pakcie Amsterdamskim określono 12 tematów Agendy Miejskiej UE, a są to: miejsca pracy i umiejętności w lokalnej gospodarce; ubóstwo miejskie, mieszkalnictwo, włączenie migrantów i uciekinierów, zrównoważone wykorzystanie terenów miast i promowanie rozwiązań przyjaznych dla środowiska, gospodarka bezodpadowa (circular economy), adaptacja do zmian klimatycznych, zmiana energetyczna, mobilność miejska; jakość powietrza; zmiana digitalna; a także innowacyjne i odpowiedzialne zamówienia publiczne. W latach 2021-2027 zakłada się dalsze wzmocnienie polityki miejskiej w Unii Europejskiej.

Wniosek: niezbędne jest twórcze podejście do różnych możliwości współfinansowania rozwoju miasta Suwałki, wynikających z prowadzenia przez Unię Europejską aktywnej polityki miejskiej.

⁵ European Parliament, Developing an EU Urban Agenda, 2016, Strasbourg

1.1.6. POTENCJALNE KIERUNKI DZIAŁAŃ WYNIKAJĄCE Z UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH

Istotne znaczenie dla kształtowania trajektorii rozwojowej miasta Suwałki ma szereg niepowtarzalnych potencjałów, w pewnym zakresie związanych z uwarunkowaniami zewnętrznymi, które sprzyjają dynamicznemu rozwojowi społecznemu i gospodarczemu. Część z nich wymaga znacznie szerszego, część zasadniczo nowatorskiego zaadresowania w nowej strategii miasta. Są one następujące:

1. **Położenie geograficzne** Suwałk jest często traktowane jako odciskające negatywne piętno na możliwościach rozwojowych miasta. Należy jednak na to patrzeć także z innej strony. Nie ma w Polsce ośrodka subregionalnego, który byłby położony w pobliżu trzech innych państw: Litwy, Białorusi oraz Rosji. Jakość relacji politycznych z Rosją i Białorusią na szczeblu rządowym oraz bardzo niekorzystny przebieg procesów demograficznych na Litwie, a także utrwalenie zewnętrznej granicy UE w pobliżu miasta Suwałki przynajmniej do roku 2030 powoduje często zbyt negatywną percepcję tego położenia geograficznego i niedostrzeganie jego potencjalnych atutów.
2. Z położeniem geograficznym miasta Suwałki na początku lub/i na końcu Unii Europejskiej wiąże się zbyt często **poczucie peryferyjności**, syndrom zapomnianego regionu itd. Warto jednak pamiętać, że powiązania gospodarcze państw bałtyckich: Litwy, Łotwy i Estonii z jądrem Unii Europejskiej w dominującej części odbywają się poprzez Suwałki, co wymusza wysoką jakość powiązań drogowych i kolejowych. Integracja europejska oznacza także, że zaledwie o 100 kilometrów od Suwałk znajduje się łatwo dostępny drugi największy port lotniczy Litwy – Kowno. Oczywiście nie oznacza to rezygnacji z rozwoju lokalnego lotniska o charakterze turystyczno-biznesowym, zlokalizowanego w Suwałkach. Wreszcie priorytet dla współpracy transgranicznej zarówno pomiędzy państwami członkowskimi UE, jak i z krajami sąsiadującymi z Unią Europejską oznacza, że naturalnym zwornikiem takiej współpracy są Suwałki.
3. Zarówno Polska, jak i Unia Europejska przywiązuje wielką wagę do **zachowania i promocji unikalnych zasobów kulturowych i przyrodniczych Polski i Europy**. Wyrazem tego jest przede wszystkim obecność najważniejszych obiektów na liście dziedzictwa kulturowego UNESCO, co dodatkowo stymuluje potencjał niezbędny dla rozwoju turystyki. Dlatego powinno nastąpić wyłonienie takiego obiektu/obiektów w subregionie suwalskim, a następnie podjęcie działań w celu nadania stosownej rangi na poziomie obiektów z listy UNESCO.
4. Wykorzystanie **silnej pozycji drugiego ośrodka miejskiego województwa oraz miasta klasyfikowanego jako FUA**. Wspomniane wcześniej dokumenty krajowe takie jak SOR czy KSRR 2030 wskazują na problem kryzysu miast średniej wielkości, co jest niekorzystne dla rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Powstrzymanie erozji potencjału gospodarczego i demograficznego jest wyzwaniem przed jakim stoją Suwałki. Rząd RP proponuje uwzględnienie tych działań w architekturze polityki spójności po roku 2020. Dlatego niezbędne jest wpisanie miasta Suwałki w aktywności podejmowane w ramach europejskiej polityki spójności w latach 2021-2027, co dotyczy zarówno programów krajowych jak też regionalnego programu operacyjnego województwa podlaskiego oraz niezależnie od ich ostatecznego usytuowania aktywności UE dotyczących Polski Wschodniej.
5. W ramach europejskiej polityki spójności zostało wprowadzone szereg instrumentów zorientowanych na wspieranie rozwoju miast. W latach 2014-2020 jednym z elementów interwencji strukturalnej UE stały się Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), instrument zorientowany na rozwój obszaru funkcjonalnego obejmującego miasto i otaczający obszar, wymagający przygotowania

wspólnej strategii oraz identyfikowania wspólnych projektów. Suwałki **powinny być liderem aktywności strategicznych podejmowanych w ramach całego obszaru funkcjonalnego.**

6. Zagospodarowanie przestrzenne jest bardzo często niedoceniane jako element mający istotny wpływ na trajektorie rozwojowe miast i regionów. Województwo podlaskie, a szczególnie subregion Suwałk charakteryzuje **najniższa w Polsce gęstość zaludnienia**, co pogarsza parametry dostępności terytorialnej oraz świadczenia usług publicznych. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że te rozluźnione struktury przestrzenne mogą być także atutem rozwojowym. Epidemia koronawirusa wskazuje, że w miejscach takich jak Suwałki znacznie łatwiejsze jest utrzymywanie niezbędego dystansu społecznego. Wraz ze wzrostem dochodów i rozwojem telepracy dostęp do wolnej przestrzeni staje się atutem rozwojowym. Oczywiście warto pamiętać, że Suwałki i ich otoczenie gwarantują mieszkańcom i turystom szczególne i niepowtarzalne walory wynikające z jakości środowiska przyrodniczego.
7. Pozycja miasta zależy od funkcji jakie dane miasto pełni. Najbardziej cenione są funkcje o charakterze metropolitalnym. Każde duże i średnie miasto jest miejscem koncentracji **edukacji na poziomie wyższym**, ale szczególne znaczenie mają unikalne dla danego regionu czy kraju **specjalności kształcenia. Potencjał kulturowy** danego ośrodka ma znaczenie dla atrakcyjności miasta dla mieszkańców, turystów, inwestorów. W sferze gospodarki istotne jest rozwijanie inteligentnych specjalizacji, co jest aktywnie promowane przez Unię Europejską. Dlatego trzeba aktywnie poszukiwać instytucji i specjalności niepowtarzalnych, które będą stanowiły o sile społeczno-ekonomicznej Suwałk, tworząc stosowny potencjał eksportowy gospodarki miasta.
8. Doświadczenia ostatnich lat pokazują, że kluczowe znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionów i miast europejskich ma **umiejętność wchodzenia w różnorodne porozumienia typu sieciowego**, co dotyczy nie tylko administracji samorządowej, ale także podmiotów gospodarczych, instytucji akademickich, jednostek otoczenia biznesowego, sektora organizacji pozarządowych, mediów lokalnych. Oznacza to konieczność wykorzystania, także w skali miasta Suwałki możliwości jakie daje formuła kategorii analitycznych obecnych w polityce publicznej takich jak: społeczeństwo informacyjne, gospodarka oparta na wiedzy, uczące się miasta i regiony, technologie komunikacyjne i informacyjne. Łatwość wchodzenia we współpracę typu sieciowego umożliwi przejmowanie najlepszych praktyk, co będzie istotne dla trajektorii rozwojowej miasta Suwałki w nadchodzącej dekadzie. Katalizatorem takiej współpracy na różnych płaszczyznach powinien być urząd miasta.
9. Wiele regionów i miast podejmuje aktywne działania związane z promocją. **Pozytywny wizerunek** danego terytorium ma znaczącą wartość handlową i jest czynnikiem generującym rozwój społeczno-gospodarczy. Mapa prognozy pogody, na której są zaznaczone Suwałki, a nie ma wielu miast wojewódzkich jest kapitalnym przykładem, bowiem utrwała w podświadomości odbiorcy znaczenie takiego szczególnego miasta. Marketing terytorialny miasta Suwałki prowadzony na terenie Polski, ale także międzynarodowy musi utrzymywać percepcję zieloności i ekologiczności na równi z walorami położenia geograficznego i wyjątkowości (unikalności) tego miejsca.

Ponadto część działań powinna być ukierunkowana na jak najlepsze wykorzystanie finansowania z UE w latach 2021-2027 (w przypadku płatności do 2029). Istotnym elementem ww. aneksu D jest wylistowanie czynników efektywnego wdrożenia polityki spójności w Polsce. Są one następujące:

1. **Programowanie budowane na zakończonej sukcesem implementacji regionalnych programów operacyjnych i rozwinięciu najlepszych praktyk z okresu programowania 2014-2020.**

Polska jest powszechnie wymieniana jako dobry przykład wysokiej jakości programowania polityki spójności, która została skutecznie zdecentralizowana. Kluczowym elementem programowania europejskiej polityki spójności w Polsce są regionalne programy operacyjne. Zakres finansowy i rzeczowy tych programów w latach 2021-2027 powinien umożliwić wzmocnienie ich znaczenia, jako wiodącego źródła finansowania rozwoju regionalnego i lokalnego. Ilustruje to intencję ze strony Komisji Europejskiej wzmocnienia roli urzędów marszałkowskich jako katalizatorów rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie regionalnym i lokalnym.

2. **Wzmocnienie potencjału beneficjentów w sektorze kolejowym oraz w sferach stojących przed społeczno-gospodarczymi wyzwaniami.** Wdrożenie priorytetów europejskiej polityki spójności w Polsce wymaga zbudowania tak zwanej „project pipeline”. Dlatego wszystkie priorytetowe kierunki inwestowania przez UE w latach 2021-2027 wymagają analizy przez jednostki samorządu terytorialnego z punktu widzenia wygenerowania projektów odpowiedniej jakości w odpowiedniej ilości.
3. **Adekwatna partycypacja i wzmocnienie potencjału partnerów społecznych, społeczeństwa obywatelskiego oraz innych partnerów w osiągnięciu celów polityki.** Uspocznienie umożliwia osiągnięcie korzyści zewnętrznych europejskiej polityki spójności, wynikających z aktywności interesariuszy. Są to między innymi: samorządy, biznes, otoczenie biznesowe, środowiska akademickie, organizacje pozarządowe. Naturalnym katalizatorem takich działań na poziomie regionalnym są urzędy marszałkowskie, a na poziomie lokalnym jednostki samorządu terytorialnego (powiaty i miasta).
4. **Uproszczone procedury i zredukowane obciążenia administracyjne dla beneficjentów, przede wszystkim sektora małych i średnich przedsiębiorstw.** Pomimo podjęcia przez Komisję Europejską konsekwentnych działań na rzecz uproszczenia procedur, dla wielu potencjalnych beneficjentów zgromadzenie niezbędnej dokumentacji jest wyzwaniem jakiego nie potrafią sprostać. Szczególnym wyzwaniem w Polsce jest współfinansowanie ze środków UE inwestycji sektora małych i średnich przedsiębiorstw.
5. **Konsolidacja i lepsza koordynacja strategiczna programów w tym samym sektorze lub na tym samym obszarze, obejmującej także mniej zbiurokratyzowane inwestycje dotyczące zdrowia.** Uniknięciu nakładania się interwencji podejmowanej w ramach różnych programów służy precyzyjne określenie linii demarkacyjnych pomiędzy programami. W szczególności dotyczy to relacji programów krajowych i regionalnych. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego uzasadnione jest poszukiwanie środków zarówno w programach krajowych, jak też regionalnych. Sektor zdrowia jest w Unii Europejskiej kompetencją państw członkowskich, jednak epidemia koronawirusa uświadomiła potrzebę podjęcia systemowych działań na poziomie europejskim, czego wyrazem jest nowy program Health4Europe.
6. **Identyfikacja obszarów inteligentnej specjalizacji na bazie potrzeb krajowych i regionalnych oraz wzmocnienia potencjałów zachowań innowacyjnych i sprzyjających wzrostowi produktywności.** Koncept inteligentnej specjalizacji także w latach 2021-2027 pozostaje centralnym elementem europejskiej polityki spójności. Dlatego dla jednostek samorządu terytorialnego wpisanie się w krajowe i regionalne inteligentne specjalizacje ma kluczowe znaczenie dla możliwości współfinansowania gospodarki ze środków UE. Niemniej istotne dla pozycjonowania każdego miasta i powiatu jest zaadresowanie działań proinnowacyjnych.

7. **Szersze wykorzystanie instrumentów finansowych i (lub) wkład do zobowiązania państw członkowskich w ramach InvestEU⁶ dla aktywności generujących zyski i oszczędzających koszty.** Aktywność Unii Europejskiej w tym obszarze proponowana w latach 2021-2027 zyskała nawet miano nowego Planu Marshalla. Prawdopodobnie gros środków UE będzie uruchamianych jako kredyty a nie granty, jednak stwarza to dodatkowe możliwości dla sektora przedsiębiorstw w Polsce.
8. **Poprawa jakości planowania przestrzennego i zarządzania projektami, szczególnie w ramach obszarów funkcjonalnych. W Unii Europejskiej polityka przestrzenna jest kompetencją państw członkowskich.** Struktura administracyjna obszarów powiązanych z dużymi i średnimi miastami uniemożliwia kompleksowe i całościowe podejście do wyzwań społeczno-gospodarczych w skali miasta i otaczającego obszaru. Dlatego niezbędne jest zaadresowanie polityki regionalnej w układzie obszarów funkcjonalnych, czego wyrazem były i będą Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.
9. **Poprawa jakości procedur zamówień publicznych.** Analizy prowadzone przez instytucje europejskie i polskie wskazują, że pomimo priorytetów dla kontroli finansowej w procedurze zamówień publicznych rejestrujemy wiele nieprawidłowości. Obniża to sumaryczne efekty interwencji strukturalnej Unii Europejskiej w Polsce. Innego typu wymiarem w przypadku jednostek samorządu terytorialnego jest wzmocnienie potencjału podmiotów zlokalizowanych w danym mieście ubiegania się o europejskie środki publiczne uruchamiane w ramach zamówień publicznych.

Do wiodących zagadnień horyzontalnych zaliczono między innymi partnerstwo i budowanie potencjału administracyjnego. Niezależnie od skali alokacji na rzecz polityki spójności regiony słabiej rozwinięte o produkcie krajowym brutto na mieszkańca według parytetu siły nabywczej poniżej 75% średniej Unii Europejskiej pozostaną głównym beneficjentem działań tej polityki. Zakłada się koncentrację aktywności na celach 1 i 2, skupiających 65% alokacji środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Niezbędne jest twórcze konfigurowanie możliwości finansowania rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Suwałki ze środków europejskich niezależnie od miejsca lokalizacji linii finansowych (programy scentralizowane na poziomie Komisji Europejskiej, programy krajowe i makroregionalne, regionalny program operacyjny, inicjatywy typu zintegrowanych inwestycji terytorialnych). Trzeba rozwinąć mechanizm generowania projektów (*project pipeline*) umożliwiający podmiotom z Suwałk skuteczne ubieganie się o współfinansowanie projektów dostępne w ramach europejskiej polityki spójności i Krajowego Planu Odbudowy oraz innych instrumentów UE.

W kontekście polityki rozwoju województwa podlaskiego, nakreślonej w Strategii Podlaskie 2030, należy wskazać następujące kierunki działań, które będą mogły być podjęte przez aktywną politykę rozwoju miasta Suwałki:

- istotne jest wykorzystanie faktu określenia Suwałk jako Obszaru Strategicznej Interwencji. Według Strategii Podlaskie 2030 polityka samorządu województwa powinna zmierzać w kierunku poprawy dostępności komunikacyjnej Suwałk, rozwoju usług publicznych i jakości kapitału ludzkiego, a także działań chroniących środowisko przyrodnicze i rozwijających gospodarkę niskoemisyjną;

⁶ https://ec.europa.eu/commission/publications/investeu-programme_pl

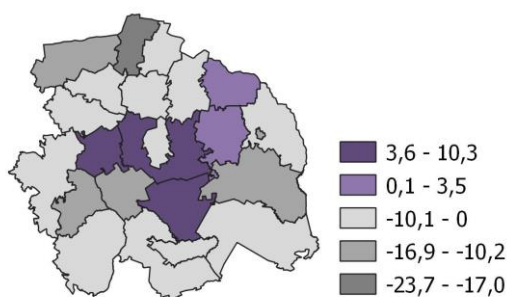
- Strategia województwa zakłada również wspieranie miast powiatowych. W przypadku tego obszaru strategicznej interwencji zwraca się szczególną uwagę na funkcje ponadlokalne miast. Dlatego zaplanowane są działania w celach operacyjnych dotyczących wsparcia przedsiębiorczości, kwalifikacji i aktywizacji mieszkańców. Istotne będą również działania związane z dostępem do odpowiedniej infrastruktury teleinformatycznej oraz poprawiające dostępność wewnętrzną i zewnętrzną ośrodków powiatowych;
- w powiecie Suwalskim oraz w otoczeniu miasta (do 30 km) znajdują się gminy, które również powinny być wspierane przez instrumenty polityki rozwoju (OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją). Gminy te są wskazane w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego.

1.2. MIESZKAŃCY I GOSPODARKA

1.2.1. ZASOBY I STRUKTURA LUDNOŚCI

W 2019 roku Suwałki zamieszkiwało 69 758 osób, czyli o 441 rezydentów więcej niż w roku 2013. Warto jednak zwrócić uwagę, że pomiędzy 2018 a 2019 rokiem nastąpił nieznaczny ubytek liczby ludności, co jest związane z ujemnym saldem migracji (Mapa 2). Przyrost naturalny ludności utrzymuje się na dodatnim poziomie (w 2019 roku 1,62).

Mapa 2. Saldo migracji na 1000 osób w 2019 roku w Suwałkach i ich otoczeniu (30 km)

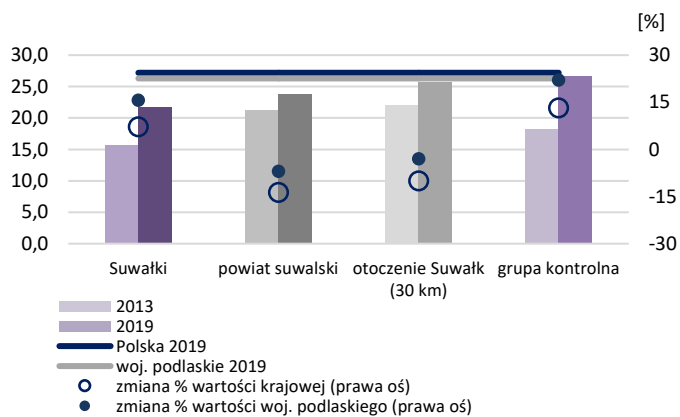
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Statystyka publiczna nie dostarcza pełnych danych na temat kierunków migracji ludności, jednak w 2019 roku faktem był ujemny bilans migracyjny miasta (-1,6), a dodatni części gmin je otaczających. Takie dane mogą świadczyć o zjawisku suburbanizacji. Jednocześnie relatywnie niewielki ubytek ludności, w stosunku do wysokiego dodatniego salda gminy Nowinka czy wiejskiej Suwałki, może świadczyć o napływie ludności do miasta z gmin dalszego

otoczenia.

W mieście zachodzą niekorzystne procesy demograficzne związane ze starzejącym się społeczeństwem⁷.

Wykres 1. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

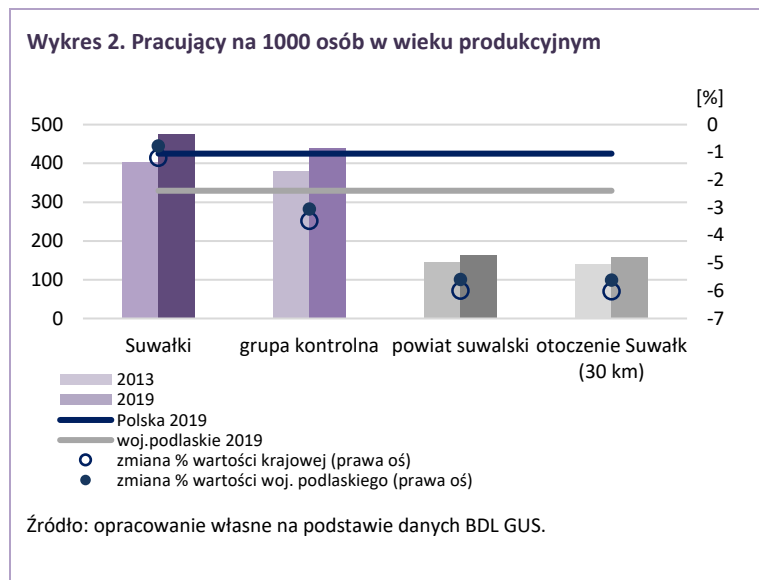
W stosunku do 2013 roku nastąpił wzrost odsetka mieszkańców w wieku poprodukcyjnym o 4,4 p.p. Grupą obecnie licznie zamieszkującą miasto są osoby w wieku 60-64 lata oraz powyżej 70 roku życia. W latach 2013-2019 nastąpił wzrost współczynnika obciążenia osobami starszymi i był to wzrost znaczący zarówno względem wartości krajowej, jak i wojewódzkiej. Pozytywny jest fakt, iż wartość wskaźnika jest wciąż znacząco niższa niż w miastach grupy kontrolnej (Wykres 1).

Zgodnie z obecnymi prognozami demograficznymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2030 roku ludność w wieku poprodukcyjnym będzie stanowiła 26% społeczeństwa, a osoby w wieku przedprodukcyjnym zaledwie 17%. Według tych prognoz ludności będzie ubywać zarówno w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego, jak i salda migracji.

⁷ W 2019 roku mediana wieku ludności w Suwałkach wyniosła 39,8 lat, co jednak było wartością niższą niż w województwie (41,3 lat).

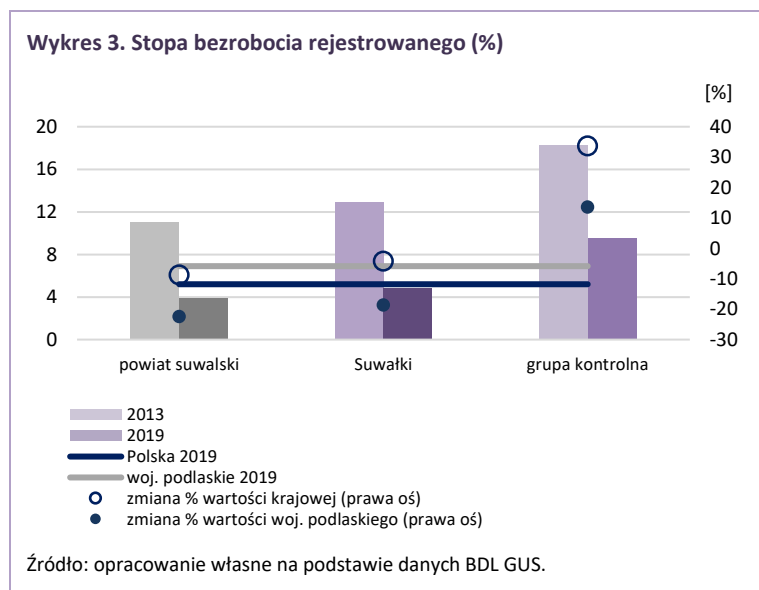
1.2.2. RYNEK PRACY

Wskazana powyżej charakterystyka miasta w zakresie zasobów ludności nierozzerwalnie łączy się ze specyfiką lokalnego rynku pracy. Suwałki odnotowują najwyższy poziom zatrudnienia na tle analizowanych jednostek porównawczych (Wykres 2). Jednocześnie dynamika zmiany w latach 2013-2019 jest

pozytywna, choć relatywnie niższa niż w kraju i w województwie. Jednak pod tym względem Suwałki także wypadają lepiej od grupy kontrolnej, powiatu suwalskiego i szerszego otoczenia miasta.

Miasto przy wysokim poziomie zatrudnienia charakteryzuje się jednocześnie niskim poziomem bezrobocia – nieznacznie wyższym niż w samym powiecie suwalskim i znacząco niższym względem grupy kontrolnej (Wykres 3). Pozytywny, spadkowy trend dynamiki wskaźnika wzmacnia pozycję miasta w układzie wojewódzkim i krajowym. Spadek bezrobocia niewątpliwie jest procesem postrzeganym pozytywnie, niemniej stwarza realne problemy dla potencjalnych pracodawców. Niższy poziom bezrobocia przy jednoczesnym wzroście oczekiwanych płac stanowi czynnik utrudniający zatrudnienia nowych pracowników⁸. Jednocześnie powiązany jest z tym znaczący wzrost zatrudnienia cudzoziemców. W 2018 r. w Suwałkach pracodawcy złożyli do Powiatowego Urzędu Pracy 6297 oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziem-

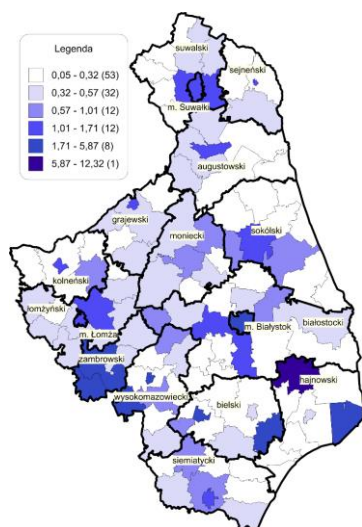

cowi. W 2016 liczba takich oświadczeń wynosiła 1101, a w 2015 roku 409⁹.

⁸ W 2016 roku w badaniu kwestionariuszowym przedsiębiorstw w ramach monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych w mieście Suwałki i powiecie suwalskim, przygotowanym przez Powiatowy Urząd Pracy w Suwałkach, połowa przedsiębiorców wskazała trudności z pozyskiwaniem pracowników.

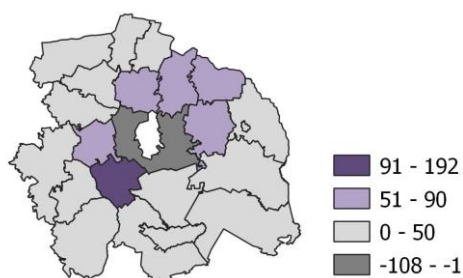
⁹ Na podstawie opracowań Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku: Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w roku 2015, Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w roku 2016, Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w roku 2018.

Mapa 3. Stosunek liczby osób przyjeżdżających do wyjeżdżających do pracy w gminach województwa podlaskiego w 2016 r.

Źródło: Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego, Województwo Podlaskie, Białystok 2020 r.

Mapa 4. Przepływy ludności związane z zatrudnieniem w 2016 roku – saldo migracji Suwałk z najbliższym otoczeniem (30 km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Poznaniu (*Przepływy ludności związane z zatrudnieniem w 2016 r.*).

Analiza ilorazu przepływów związanych z dojazdami do pracy (stosunek liczby osób przyjeżdżających do wyjeżdżających do pracy) pozwala stwierdzić, że Suwałki posiadają jeden z atrakcyjniejszych rynków pracy w regionie (Mapa 3). Niemniej jednak należy zaznaczyć, że na 21 gmin, w których odnotowano większą liczbę osób przyjeżdżających niż wyjeżdżających do pracy, miasto zajmuje dopiero 13 pozycję pod względem wartości wskaźnika¹⁰. Suwałki stanowią rynek pracy dla 25 gmin, z czego 19 jednostek zlokalizowanych jest w województwie podlaskim. Osoby, które wyjeżdżają z Suwałk do pracy w innych gminach, zdecydowanie najczęściej wybierają gminę wiejską Suwałki, a w dalszej kolejności Białystok i Warszawę. Co jednak ciekawe miasto ma ujemne saldo migracji związanych z zatrudnieniem z gminą wiejską Suwałki¹¹ (Mapa 4).

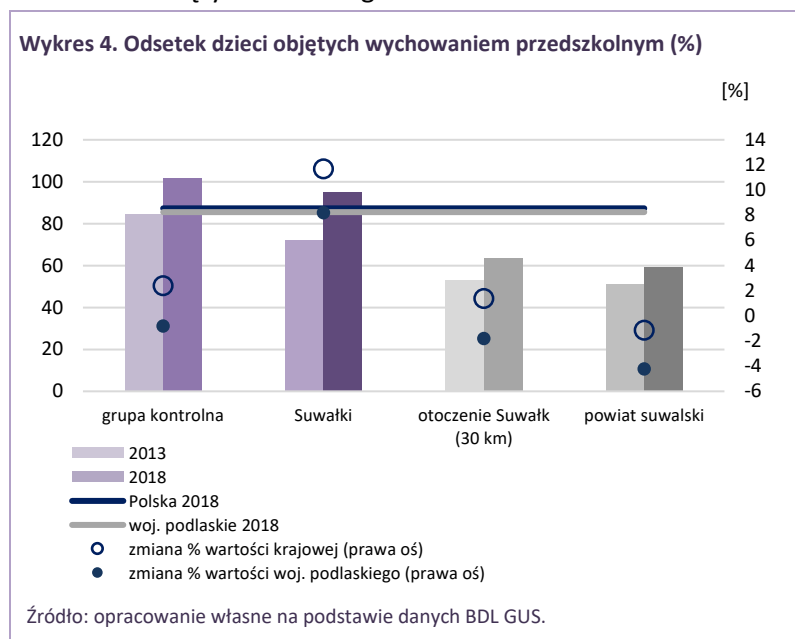
¹⁰ Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego, Województwo Podlaskie, Białystok 2020 r

¹¹ *Przepływy ludności związane z zatrudnieniem w 2016 r.*, Urząd Statystyczny w Poznaniu.

1.3. PRZESTRZENIE ZAMIESZKANIA I WYPOCZYNKU

1.3.1. JAKOŚĆ ŻYCIA

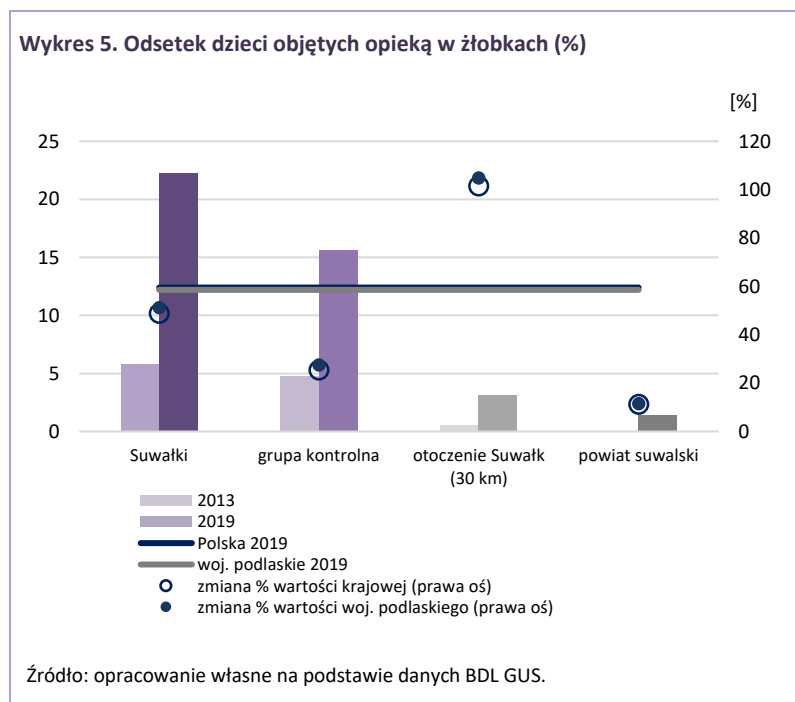
Opisane powyżej możliwości wypoczynku i spędzania wolnego czasu wyraźnie przyczyniają się do poprawy warunków życia w mieście. Analiza wybranych składowych jakości życia wskazuje na relatywnie dobrze rozwinięty sektor usług dla mieszkańców.

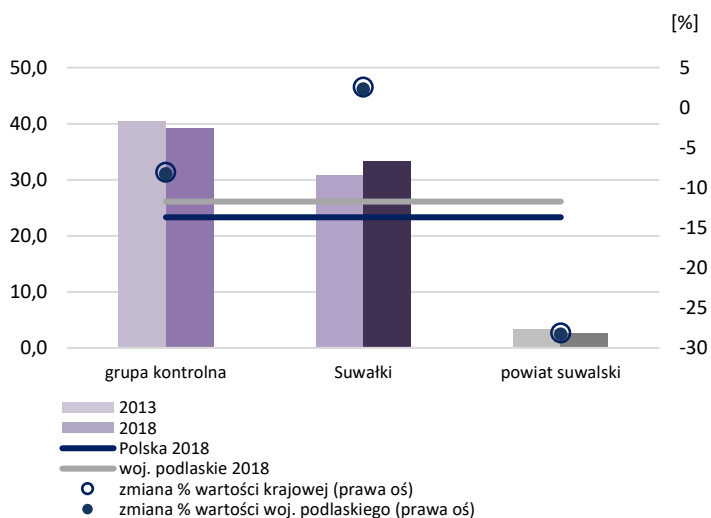
W Suwałkach w 2018 r. odnotowano znaczący udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym – powyżej średniej krajowej i wojewódzkiej oraz najbliższego otoczenia (Wykres 4). Pomimo tego, że pozycja Suwałk jest niższa od grupy kontrolnej dynamika zmiany w relacji do wartości krajowej i wojewódzkiej jest wyższa.

Udział dzieci objętych opieką żłobkową oraz dynamika zmian wskaźnika w Suwałkach są znacząco wyższe względem wszystkich jednostek referencyjnych (Wykres 5). Wskaźnik wzrósł na przestrzeni lat 2013-2019 prawie 4-krotnie.

Dostęp do opieki zdrowotnej, mierzony liczbą lekarzy przypadających na 10 tys. mieszkańców, w Suwałkach jest na wysokim poziomie. Choć wartość wskaźnika jest niższa względem grupy kontrolnej, w Suwałkach odnotowano dodatnią dynamikę zmian, także w relacji do wartości krajowej i wojewódzkiej (Wykres 6).

Wykres 6. Lekarze (wg podstawowego miejsca pracy) na 10 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analizując powyższe 3 wskaźniki warto podkreślić niskie wyniki tzw. otoczenia Suwałk. Niewątpliwie świadczy to o silnym znaczeniu miasta Suwałki jako ośrodka ponadlokalnym, zapewniającym dostęp do usług, także mieszkańcom gmin sąsiednich.

Powyższe elementy stanowią z całą pewnością silną stronę miasta. Należy mieć jednak na uwadze, że pewne składowe jakości życia rozwinięte są słabiej, np. poziom edukacji. W tym miejscu warto odnieść się bezpośrednio do opinii suwalskiej młodzieży (ankiety przeprowadzone przez Młodzieżową Radę

Miasta). Wyraźnie widoczne są braki zarówno w zakresie profilowania szkół średnich, jak i ofert uczelni wyższej (Wykres 7). Niepokojący jest fakt, że prawie 80 % osób, które brało udział w badaniu zadeklarowało, że nie planuje powrotu do Suwałk po zakończeniu studiów.

Powyższe opinie potwierdzają przeprowadzone w 2019 r. badania społeczne oświaty Miasta Suwałki. W opinii respondentów badania (rodziców i uczniów) szkoły w mieście są „(...)tradycyjne, nastawione na sztywną realizację programu nauczania, zatrudniające mało aktywnych nauczycieli, stosujących schematyczne metody nauczania”.¹²

Wykres 7. Ocena oferty edukacyjnej przeprowadzona wśród młodzieży Suwałk

Czy profile szkół średnich spełniają oczekiwania?

Czy oferta dla potencjalnych studentów jest odpowiednia?

Czy planujesz powrót do Suwałk po zakończeniu studiów?

■ TAK
■ NIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej przez Młodzieżową Radę Miasta Suwałk wśród suwalskiej młodzieży w 2020 r.

Wyniki zdawalności egzaminów maturalnych w szkołach zawodowych oraz liceach pozwalają stwierdzić, że poziom edukacji w mieście jest na poziomie przeciętnym – nieznacznie poniżej średniej krajowej i wojewódzkiej w liceach oraz nieznacznie poniżej średniej krajowej i powyżej średniej wojewódz-

¹² Wyniki badań społecznych oświaty Miasta Suwałki, Instytut Badań w Oświacie na zlecenie Miasta Suwałki, Suwałki 2019 r.

kiej w szkołach zawodowych (Tabela 2). W latach 2013-2018 odnotowano spadek poziomu zdawalności egzaminów w szkołach zawodowych (z 82,9% do 78,2%) i nieznaczny wzrost w liceach (87,3% do 88,2%).

Tabela 2. Zdawalność egzaminów maturalnych (%)

	szkoły zawodowe		licea ogólnokształcące	
	2013	2018	2013	2018
m. Suwałki	82,9	78,2	87,3	88,2
województwo podlaskie	74,5	77,1	91,8	90,4
Polska	77,4	79,1	91,1	89,5
grupa kontrolna	72,3	76,0	93,5	91,2
powiat suwalski	80,0	50,0	-	-
otoczenie Suwałk (30 km)	59,9	50,6	73,4	70,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

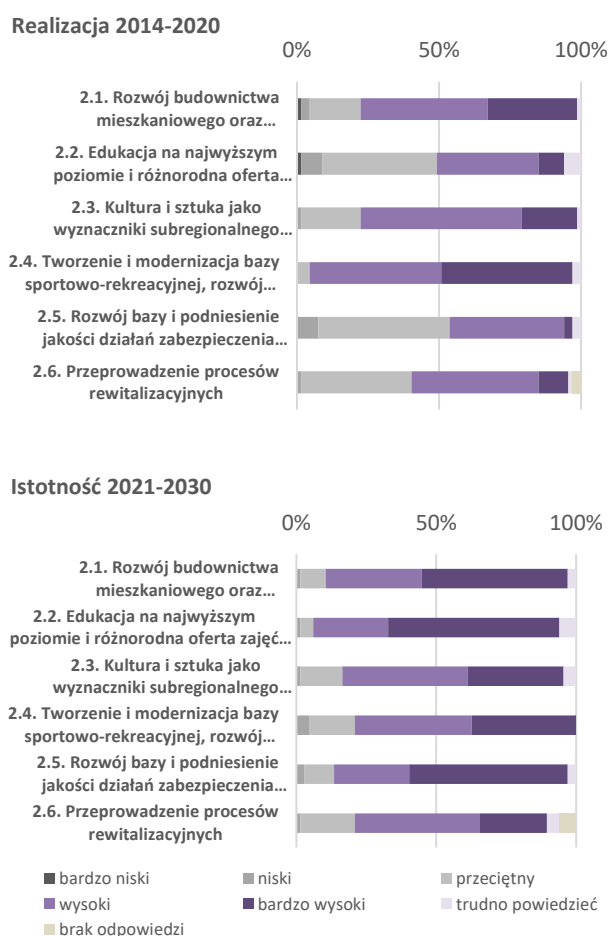
Pozytywnym aspektem w obszarze edukacji jest zaangażowanie władz lokalnych, które przejawia się między innymi wysokim nakładem wydatków majątkowych oraz zewnętrznych środków finansowych na oświatę w mieście. W przeprowadzonej w 2019 r. analizie finansowo-organizacyjnej oświaty Miasta Suwałki, na tle wybranych do badania 45 podobnych miast liczących od 50 do 100 tys. mieszkańców Miasto zajmowało trzecią pozycję pod względem pozyskiwania środków zewnętrznych na działalność oświatową. Suwałki znajdują się również wśród połowy miast, które inwestują najwięcej tj. osiągają najwyższy udział wydatków majątkowych w wydatkach na oświatę.¹³

W ostatnich latach realizowano szereg działań prorozwojowych na rzecz poprawy warunków życia, określonych w *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020*. W ocenie przedstawicieli Grup Roboczych ds. Strategii najlepiej realizowane były cele z zakresu rozwoju sportu, kultury oraz budownictwa mieszkaniowego (Wykres 8)¹⁴. Słabszą ocenę osiągnęły działania rozwojowe w zakresie edukacji, zabezpieczenia socjalnego i zdrowotnego oraz procesów rewitalizacyjnych. Zdaniem respondentów wszystkie cele należy kontynuować w kolejnych latach, a szczególnie istotny będzie dalszy rozwój edukacji, zabezpieczenie socjalne i zdrowotne oraz rozwój budownictwa mieszkaniowego.

¹³ *Analiza finansowo-organizacyjna oświaty Miasta Suwałki*, Instytut Badań w Oświacie na zlecenie Miasta Suwałki, Suwałki 2019 r.

¹⁴ Rozwinięcie kategorii wykresu: 2.1. Rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz modernizacja istniejącego komunalnego zasobu mieszkaniowego, 2.2. Edukacja na najwyższym poziomie i różnorodna oferta zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych, 2.3. Kultura i sztuka jako wyznaczniki subregionalnego znaczenia Suwałk, 2.4. Tworzenie i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej, rozwój sportu oraz poszerzenie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego, 2.5. Rozwój bazy i podniesienie jakości działań zabezpieczenia socjalnego i zdrowotnego, 2.6. Przeprowadzenie procesów rewitalizacyjnych.

Wykres 8. Ocena stopnia realizacji oraz istotności celów operacyjnych zapisanych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020 – cel 2. Poprawa warunków życia

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet z uczestnikami Grup Roboczych, n=67

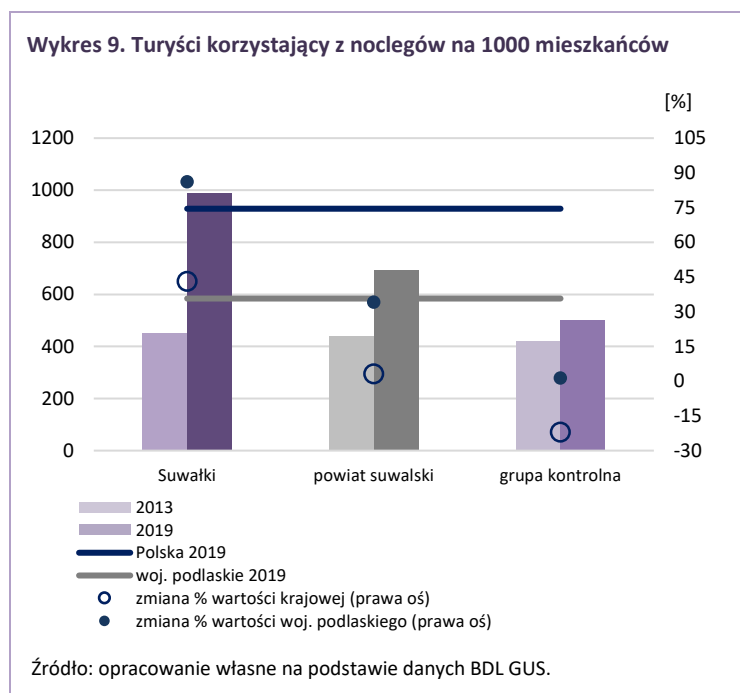
W rankingu jakości życia w miastach przygotowywanym cyklicznie przez tygodnik Polityka, Suwałki osiągnęły w 2018 r. 54 miejsce. Mając na uwadze, że ranking uwzględnia wyłącznie miasta na prawach powiatu jest to pozycja relatywnie niska¹⁵. Ponadto względem poprzedniego rankingu (2014) miasto odnotowało spadek o 9 pozycji¹⁶. Szczególnie wysoko Suwałki ocenione zostały w 2018 r. w obszarze środowisko, dostępność i jakość mieszkań, a także (w mniejszym stopniu) edukacji oraz zdrowia. Najniższe wyniki osiąga w obszarze komunikacja, czas wolny oraz rynek pracy¹⁷.

¹⁵ Na tle regionalnych ośrodków osiąga pozycję niższą niż Łomża i Suwałki

¹⁶ <https://www.polityka.pl/niezbednik/1597651,1,indeks-jakosci-zycia-mieszkancow-miast.read> (stan na 11.05.2020 r.)

¹⁷ <https://rankingmiast.polityka.pl/> (stan na 11.05.2020 r.)

1.3.2. TURYSTYKA

Suwałki to ważny ośrodek ruchu turystycznego w północno-wschodniej części regionu, co związane jest z walorami przyrodniczymi i antropogenicznymi subregionu.

Ruch turystyczny mierzony liczbą odwiedzających miasto, korzystających z noclegów jest znacznie wyższy niż w analizowanych jednostkach porównawczych. Bardzo wysoka dynamika zmian znacząco wzmacnia pozycję suwalskiej turystyki w relacji do wartości krajowych i wojewódzkich (Wykres 9)¹⁸. Do wzrostu wskaźnika niewątpliwie przyczynił się rozwój bazy hotelowej o wysokim standardzie (w latach 2013-2015 w Suwałkach powstało 5 hoteli o standardzie 3 gwiazdek) i roz-

budowanym zapleczu konferencyjnym, co świadczy o rozwoju turystyki biznesowej, a także tranzytowej.

Relatywnie wysokie wartości wskaźnika osiąga także powiat suwalski, co należy uznać za aspekt pozytywny, bowiem atrakcyjność miasta postrzegana jest także przez jego najbliższe sąsiedztwo¹⁹.

Miasto Suwałki położone jest nad rzeką Czarna Hańcza i otoczone obszarami zieleni zarówno urządzonej, jak naturalnej – w tym do jednych z większych atrakcji turystycznych należy zaliczyć bezpośrednie sąsiedztwo otuliny Wigierskiego Parku Narodowego. W 2018 roku tereny zieleni urządzonej stanowiły 1,8% powierzchni miasta (w tym najbardziej rozpoznawalny Park Konstytucji 3 Maja), a obszary chronione 17,7% obszaru. Na terenie miasta występują takie obiekty chronione, jak: rezerwat krajoznawczy (Cmentarzysko Jaćwingów), fragmenty obszarów chronionego krajobrazu („Pojezierza Północnej Suwalszczyzny”, „Puszcza i Jeziora Augustowskie”) i 22 pomniki przyrody²⁰. Do atrakcji turystycznych obszaru należą także: Suwalski Park Krajobrazowy, jezioro Wigry czy Dolina Rospudy²¹. Suwalski Park Krajobrazowy jest historycznie pierwszym parkiem krajobrazowym w Polsce²².

Poza walorami przyrodniczymi Suwałki posiadają cenne zabytki związane z bogatą historią, tradycją i wielokulturowością miasta. Można do nich zaliczyć: ul. Kościuszki z klasycystyczną zabudową, Katedrę

¹⁸ Do wzrostu wskaźnika niewątpliwie przyczynił się rozwój bazy hotelowej o wysokim standardzie i rozbudowanym zapleczu konferencyjnym, co świadczy o rozwoju turystyki biznesowej.

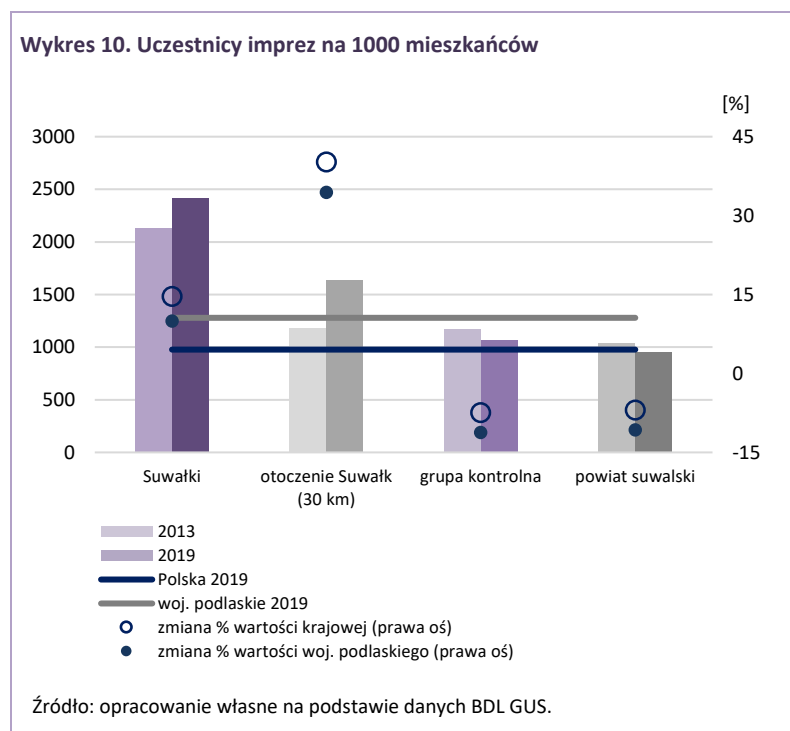
¹⁹ W 2018 roku Suwalszczyznę odwiedzali głównie turyści krajowi (89% przyjazdów). Region był wówczas obszarem o największej liczbie turystów w województwie podlaskim (*Raport statystyczny ruchu turystycznego w województwie podlaskim w roku 2018*).

²⁰ Na podstawie L. Krzysztofiak, A. Krzysztofiak, „Chroń przyrodę Suwałk” (http://www.wigry.org.pl/stowcip/zielen3.htm?fbclid=IwAR3cZiNf9LerSapLZBMcVp_GPpxbmGTwBfhIhhrYOupwvMS4_6nX228yEO8) oraz http://zdiz.suwalki.pl/wp-content/uploads/2018/07/Pomniki-przyrody.pdf?fbclid=IwAR3cZiNf9LerSapLZBMcVp_GPpxbmGTwBfhIhhrYOupwvMS4_6nX228yEO8

²¹ <http://atrakcje-podlasia.pl/atrakcje-turystyczne/suwalki-opis-miejscowosci/>.

²² <https://www.spk.org.pl/>.

św. Aleksandra, Cerkiew Wszystkich Świętych, Resursę Obywatelska, Pomnik Marii Konopnickiej, Galerię Jednego Obrazu, Muzeum Historii i Tradycji Żołnierzy Suwalszczyzny oraz zlokalizowane w Starym Folwarku Muzeum Wigier²³. Ze względu na swoją przeszłość oraz przygraniczne położenie województwo podlaskie i Suwalszczyzna jest obszarem zróżnicowanym pod względem kulturowym, narodowościowym i religijnym. Obszar ten zamieszkują m.in. Litwini, Ukraińcy, Tatarzy, Romowie i Rosjanie²⁴.

Ważnym elementem w rozwoju turystyki jest organizacja imprez, które przyciągają dużą grupę odbiorców. Podczas takich wydarzeń turyści mogą dowiedzieć się więcej o kulturze danego regionu, poznać folklor, lokalne wyroby. Jednym z najbardziej rozpoznawalnych wydarzeń w mieście jest festiwal muzyczny *Suwalski Blues Festival*, czyli największy plenerowy festiwal bluesowy w Polsce²⁵.

Suwałki pod względem liczby uczestników imprez osiągają wynik wyższy od wszystkich grup referencyjnych (Wykres 10). Nastąpiła także poprawa wartości względem kraju i województwa.

Wysoką liczbę uczestników imprez odnotowano także w otoczeniu Suwałk przy jednocześnie pozytywnej dynamice zmian. Wzrost atrakcyjności otoczenia Suwałk, jak wspomniano już wcześniej należy uznać za aspekt pozytywny w obszarze turystyki.

W 2019 roku w Suwałkach było 55,28 km dróg rowerowych (wzrost o blisko 17 km względem 2013 roku). Do szlaków rowerowych regionu Suwałk można zaliczyć: „Wokół jeziora Hańcza”, „Na Górę Zamkową”, „Doliną Czarnej Hańczy z Suwałk do Suwalskiego Parku Krajobrazowego” oraz fragment szlaku Green Velo, który przebiega przez miasto oraz tereny Suwalskiego Parku Krajobrazowego i Wigierskiego Parku Narodowego²⁶. Warty uwagi jest także Szlak turystyczny im. Marii Konopnickiej „Krasnoludki są na świecie”, który prowadzi obok najważniejszych obiektów kulturalno-turystycznych Suwałk²⁷.

²³ Suwałki- Atrakcje, <https://afly.co/6wk3> stan z dnia 10.04.2020

²⁴ Durydziwka M., Kociszewski P., 2013, Wielokulturowość Podlasia i możliwości jej wykorzystania w turystyce, „Turystyka kulturowa” nr 6.

²⁵ *Suwalski Blues Festival* <http://suwalkiblues.com/pl/> stan z dnia 10.04.2020

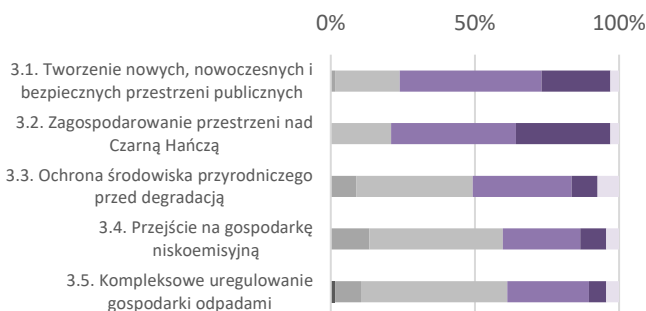
²⁶ Na podstawie https://www.spk.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=57&Itemid=76 stan z dnia 10.04.2020 oraz <https://greenvelo.pl/70> dostęp 23.06.2017r.

²⁷ Szlak turystyczny im. Marii Konopnickiej „Krasnoludki są na świecie” https://pl.wikipedia.org/wiki/Szlak_turystyczny_im._Marii_Konopnickiej_%E2%80%9EKrasnoludki_s%C4%85_na_%C5%9Bwiecie%E2%80%9D stan z dnia 10.04.2020

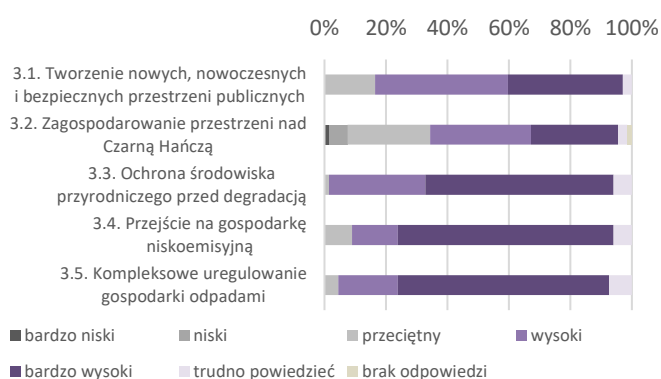
1.3.3. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I PRZESTRZENIE PUBLICZNE

Wykres 11. Ocena stopnia realizacji oraz istotności celów operacyjnych zapisanych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020 – cel 3. Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i ład przestrzenny

Realizacja 2014-2020

Istotność 2021-2030

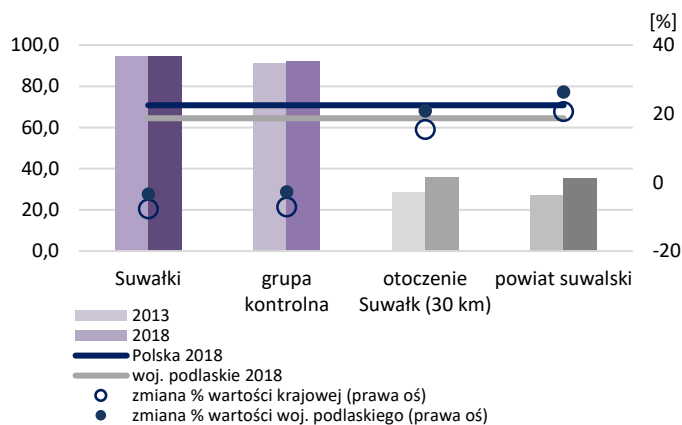
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet z uczestnikami Grup Roboczych, n=67

Szczególnie istotnymi zagadnieniami wpływającymi zarówno na warunki wypoczynku oraz zamieszkania w mieście są jakość środowiska przyrodniczego oraz zagospodarowanie przestrzeni. Uczestnicy Grup Roboczych pozytywnie ocenili dotychczasową realizację celów (strategii miasta do roku 2020) w zakresie zagospodarowania i tworzenia przestrzeni publicznych. Działania związane z ochroną środowiska ocenione zostały w większości jako przeciętne. Jednocześnie to właśnie cele dotyczące środowiska wskazano jako bardzo istotne w kolejnych latach (Wykres 11)²⁸.

Przejawem troski o środowisko jest m.in. właściwie rozbudowana infrastruktura komunalna. Obszary miejskie charakteryzuje wysoki odsetek korzystających z urządzeń sieciowych. Udział ludności korzystającej z kanalizacji wyniósł w 2018 r. 95% i był na poziomie wyższym od grupy kontrolnej (Wykres 12).

Dynamika zmian, choć wzrostowa, była niska, szczególnie względem zmian, jakie zaszły na szczeblu wojewódzkim i krajowym. Jednak porównania z wartościami krajowymi i wojewódzkimi nie są zbyt przydatne, bowiem zawierają one statystyki obszarów wiejskich, które w tym aspekcie znacząco różnią się od przestrzeni miejskich.

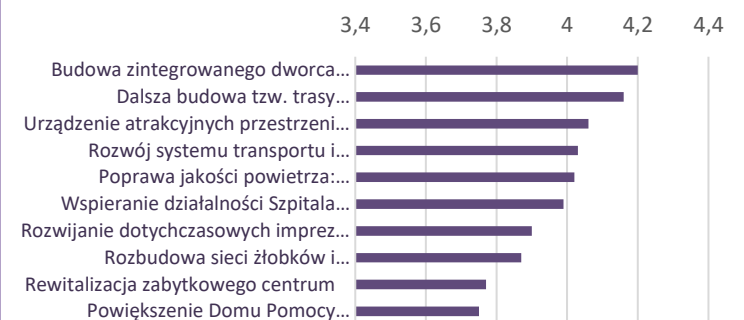
Wykres 12. Odsetek ludności korzystającej z kanalizacji (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

²⁸ Rozwinięcie kategorii wykresu: 3.1. Tworzenie nowych, nowoczesnych i bezpiecznych przestrzeni publicznych, 3.2. Zagospodarowanie przestrzeni nad Czarną Hańczą, 3.3. Ochrona środowiska przyrodniczego przed degradacją, 3.4. Przejście na gospodarkę niskoemisyjną, 3.5. Kompleksowe uregulowanie gospodarki odpadami

Wykres 13. Najistotniejsze zadania do realizacji w obszarze jakość życia (ocena > 3,75)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet „Mój pomysł na Suwałki”, n=1379

Przeprowadzone w 2018 r. ankiety wśród mieszkańców Suwałk potwierdzają przedstawione w niniejszym rozdziale wnioski dotyczące warunków życia i wypoczynku w mieście. Mieszkańcy jako szczególnie istotne wskazywali zarówno te obszary, w których miasto już posiada silną pozycję, a należy w dalszym ciągu je wzmacniać (np. ochrona środowiska, opieka nad dziećmi), jak i te które są na niskim poziomie i wymagają wsparcia (np. dostępność komunikacyjna)²⁹.

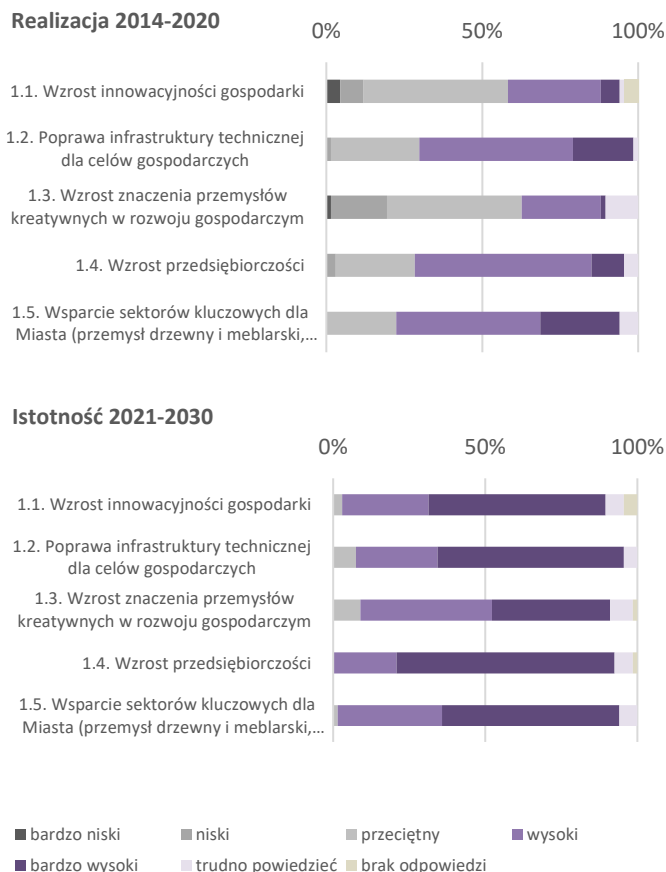
Wskazane w tym aspekcie działania do realizacji są jednocześnie najistotniejsze dla mieszkańców – osiągnęły najwyższe wyniki w całym badaniu (Wykres 13).

²⁹ O dostępności komunikacyjnej szerzej w rozdziale środowisko dla biznesu.

1.4. ŚRODOWISKO DLA BIZNESU

1.4.1. STAN LOKALNEJ GOSPODARKI

Wykres 14. Ocena stopnia realizacji oraz istotności celów operacyjnych zapisanych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020 – cel 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet z uczestnikami Grup Roboczych, n=67

Realizowane dotychczas działania na rzecz wzrostu gospodarczego, w zakresie wsparcia przedsiębiorczości, wsparcia sektorów kluczowych dla miasta oraz poprawy infrastruktury technicznej zostały ocenione przez większość uczestników Grup Roboczych pozytywnie (Wykres 14)³⁰. Znacznie słabiej oceniano realizację celów dotyczących wzrostu innowacyjności gospodarki oraz znaczenia przemysłów kreatywnych. Jednocześnie, zgodnie z opinią respondentów, w kolejnych latach wszystkie cele będą istotne, a w największym stopniu dalszy wzrost przedsiębiorczości.

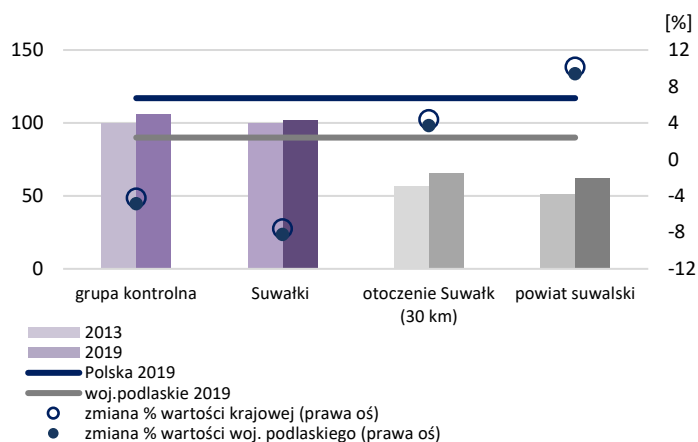
W 2019 roku w Suwałkach zarejestrowanych było nieco ponad 7 tysięcy podmiotów gospodarki narodowej, z czego 96% stanowiły podmioty zatrudniające mniej niż 10 osób.

W przeliczeniu na mieszkańców liczba podmiotów była niższa niż przeciętnie w kraju i grupie kontrolnej (Wykres 15). Szczególnie w tym kontekście zwraca uwagę niewielki wzrost wartości wskaźnika w latach 2013-2019 i w efekcie oddalenie się

od wartości krajowej i zmniejszenie przewagi nad województwem podlaskim.

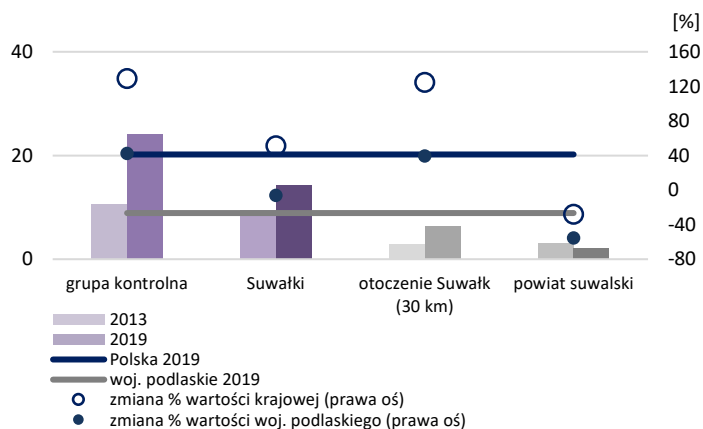
³⁰ Rozwinięcie kategorii wykresu: 1.1. Wzrost innowacyjności gospodarki, 1.2. Poprawa infrastruktury technicznej dla celów gospodarczych, 1.3. Wzrost znaczenia przemysłów kreatywnych w rozwoju gospodarczym, 1.4. Wzrost przedsiębiorczości, 1.5. Wsparcie sektorów kluczowych dla Miasta (przemysł drzewny i meblarski, przemysł rolno-spożywczy, usługi turystyczne)

Wykres 15. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców

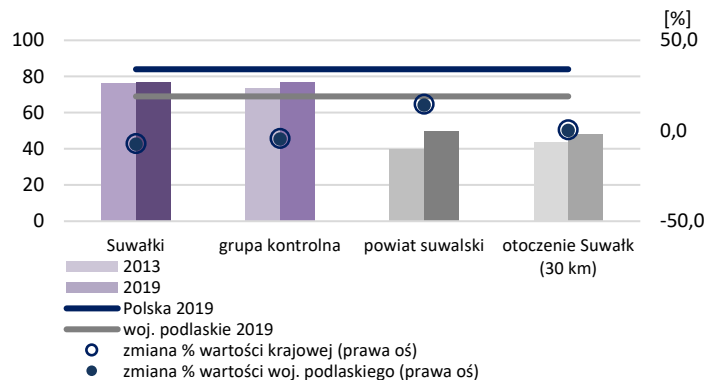
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 16. Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 17. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

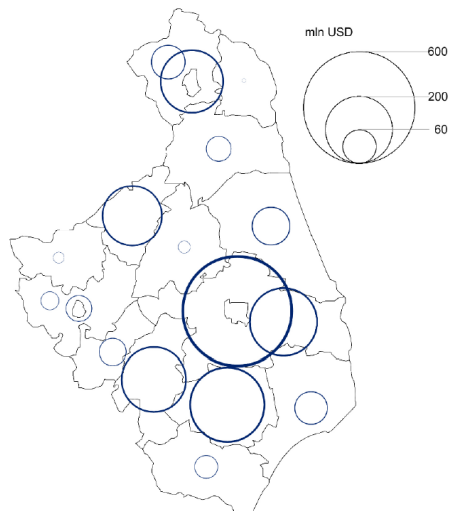
Porównywalnie przedstawia się sytuacja spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego. W 2019 roku liczba spółek była niższa niż w grupie kontrolnej i średnio w kraju. W przypadku tego wskaźnika widać jednak wzrostową dynamikę, także w relacji do wartości krajowej i wojewódzkiej (Wykres 16). Wzrost zainteresowania inwestorów zagranicznych miastem niewątpliwie stanowi silną stronę lokalnej gospodarki.

W 2019 liczba osób prowadzących działalność gospodarczą przypadających na 1000 mieszkańców wyniosła 77, na równi z wartością grupy kontrolnej (Wykres 17). Dynamika zmian wskaźnika była ujemna także w relacji do wartości krajowej i wojewódzkiej. Warto jednocześnie zauważyć, że przedsiębiorczość wzrasta wśród mieszkańców gmin sąsiednich – dodatnia dynamika zmian w relacji do wartości krajowej i wojewódzkiej.

Miasto Suwałki w roku 2015 należało do jednych z większych eksporterów regionu zarówno pod względem wartości eksportowanych produktów jak i dynamiki rozwoju eksportu. Analizując wartość eksportu w 2015 r. dominującą rolę w regionie odgrywała stolica województwa (Mapa 5). Suwałki zajmowały czwartą pozycję za powiatem bielskim i wysokomazowieckim³¹.

³¹ *Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego*, Województwo Podlaskie, Białystok 2020 r.

Mapa 5. Rozkład przestrzenny eksportu w województwie podlaskim w 2015 roku (wartość w mln USD)

Źródło: Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego, Województwo Podlaskie, Białystok 2020

W 2016 roku pod względem liczby eksporterów Suwałki zajmowały 3 pozycję zaraz za Białymstokiem i powiatem białostockim. W mieście funkcjonowały 63 firmy eksportujące, 3,5 krotnie więcej niż w powiecie suwalskim³².

1.4.2. INTELIGENTNE SPECJALIZACJE

Zgodnie z zapisami *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030* w dalszym ciągu należy wspierać sektory gospodarki, które posiadają największy potencjał rozwojowy. W kolejnej perspektywie UE kontynuowana będzie idea inteligentnych specjalizacji regionalnych. Sektory takie zostały wyznaczone w *Planie rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015–2020+ (RIS3)*³³. Miasto Suwałki w latach 2010–2016 charakteryzowało się bardzo wysoką koncentracją zatrudnienia w sektorach inteligentnych specjalizacji na tle regionu – najwyższą za powiatem bielskim i wysokomazowieckim. Jednocześnie warto zaznaczyć, że powiat suwalski osiągnął w 2016 r. najniższy poziom koncentracji zatrudnienia w IS w całym województwie³⁴.

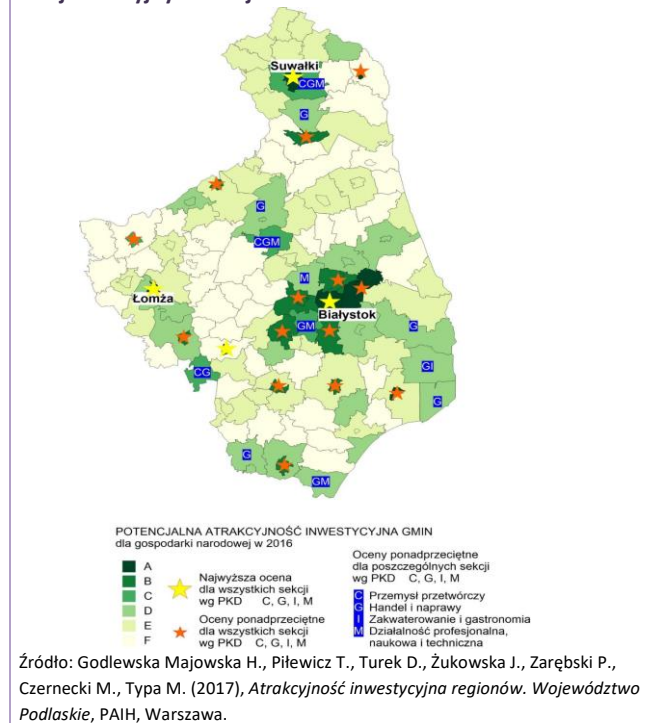
³² Wybrane aspekty wymiany handlowej województwa podlaskiego z zagranicą w kontekście przygranicznego położenia regionu, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2017 r.

³³ Sektor rolno-spożywczy i sektory powiązane; przemysł metalowo-maszynowy, szkodniczy i sektory powiązane z nimi łańcuchem wartości; sektor medyczny oraz nauki o życiu i sektory powiązane z nimi łańcuchem wartości; ekoinnowacje, nauki o środowisku i sektory powiązane z nimi łańcuchem wartości (w tym OZE, budownictwo zasobooszczędne, efektywne przetwarzanie drewna).

³⁴ Ewaluacja wsparcia podlaskich inteligentnych specjalizacji w dziedzinie innowacyjności oraz badań i rozwoju, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2019 r.

1.4.3. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA

Mapa 6. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. podlaskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji

Suwałki charakteryzują się relatywnie wysoką atrakcyjnością inwestycyjną na tle kraju (w układzie powiatowym zajmują 78 miejsce na 380 jednostek)³⁵. Atrakcyjność ta (zgodnie z wynikami rankingu *Atrakcyjność inwestycyjna regionów*) jest nieznacznie mniejsza niż w trzech innych ośrodkach regionalnych – Białymstoku, Wysokiem Mazowieckim, Łomży (Mapa 6). Jednocześnie warto podkreślić, że Suwałki osiągnęły najwyższą ocenę potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej dla wszystkich analizowanych sektorów gospodarki, w tym ponadprzeciętne wyniki dla przemysłu, handlu oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej³⁶.

W otoczeniu miasta atrakcyjność inwestycyjna jest niska. Wyjątek stanowi położona w najbliższym sąsiedztwie gmina wiejska Suwałki. W dalszym otoczeniu miasto Sejny i Augustów.

1.4.4. INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU

Na terenie Suwałk i okolicznych gmin zlokalizowana jest Suwalska SSE. Największą podstrefę stanowi podstrefa Suwałki (179,3020 ha), w której znajduje się obecnie 18 ha gruntów do zagospodarowania. W podstrefie Suwałki działalność gospodarczą prowadzi aktualnie 39 firm zatrudniających 3285 osób, w tym znaczące firmy z branży spożywczej, drzewnej, metalowej, budowlanej, elektrycznej³⁷.

Głównymi atutami SSE są ulgi w podatkach dochodowych oraz w pełni uzbrojone tereny objęte MPZP. W tym miejscu warto podkreślić, że w 2019 roku obszar miasta Suwałki pokryty był obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 70,74%³⁸. Obowiązujące plany pokrywały wówczas nieco ponad 87% obszarów zurbanizowanych miasta³⁹.

³⁵ Godlewska Majowska H., Komor A., Piłewicz T., Turek D., Żukowska J., Zarębski P., Czernecki M., Miąsek D., Typa M. (2017), *Atrakcyjność inwestycyjna regionów*, PAIH, Warszawa.

³⁶ Godlewska Majowska H., Piłewicz T., Turek D., Żukowska J., Zarębski P., Czernecki M., Typa M. (2017), *Atrakcyjność inwestycyjna regionów. Województwo Podlaskie*, PAIH, Warszawa.

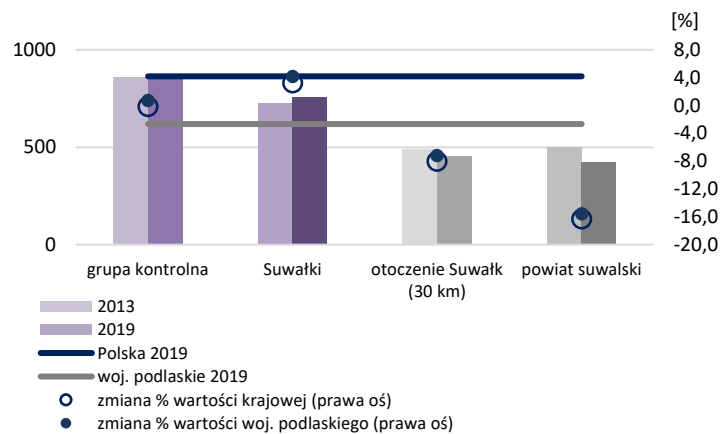
³⁷ <https://www.ssse.com.pl/o-ssse/o-strefie.html>, data dostępu: 14.04.2020.

³⁸ W latach 2013-2018 w Suwałkach wydano łącznie 305 decyzji o warunkach zabudowy, z czego 172 stanowiły decyzje dotyczące zabudowy usługowej lub zabudowy innej niż mieszkaniowa i inwestycji celu publicznego. Według danych Urzędu Miejskiego w Suwałkach (Wydział Architektury i Gospodarki Przestrzennej) ze względu na systematyczny wzrost pokrycia miasta miejscowymi planami, istotnie zmniejsza się liczba decyzji o warunkach zabudowy (*Raport o stanie miasta 2019, 2020*).

³⁹ *Raport o stanie miasta 2019, 2020*, Urząd Miejski w Suwałkach, Suwałki.

Wsparcie dla przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów zapewniają także inne, liczne instytucje otoczenia biznesu funkcjonujące w mieście, w tym m.in. Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód, Agencja Rozwoju Regionalnego Ares, Izba Przemysłowo-Gospodarcza, Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości.

Wykres 18. Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej⁴⁰

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

czości.

Suwałki pod względem liczby IOB w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców osiągają wynik powyżej średniej wojewódzkiej oraz poniżej średniej krajowej. Względem grupy kontrolnej, miasto w 2019 r. zajęło słabszą pozycję, jednak dynamika zmian wskaźnika w relacji do wartości krajowej i wojewódzkiej była znacznie wyższa (Wykres 18). Jednocześnie w najbliższym otoczeniu miasta odnotowano spadek liczby IOB.

1.4.5. DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Jednym z czynników silnie determinującym rozwój gospodarczy oraz napływ inwestorów jest dostępność komunikacyjna miasta. Subregion suwalski ze względu na swoje przygraniczne położenie postrzegany jest jako obszar marginalizowany, jednak w układzie zewnętrznym jest relatywnie dobrze skomunikowany, co w najbliższym czasie będzie ulegało jeszcze znaczącej poprawie. Główny ciąg komunikacyjny tworzy droga krajowa nr 8, będąca jednocześnie jednym z głównych ciągów komunikacyjnych w kraju, przebiegająca od granicy czeskiej (Kudowa Zdrój), przez pięć województw, aż do granicy z Litwą (Budzisko). Szkielet komunikacyjny miasta tworzą drogi wojewódzkie nr 652 (Suwałki-Kowale Oleckie), nr 653 (Sedranki k. Olecka-Poćkuny) oraz nr 655 (Kąp k. Giżycka – Suwałki).

Dostępność komunikacyjną miasta wzmacniają połączenia kolejowe m.in. bezpośrednio z Białymstokiem i Warszawą, a także Krakowem czy Szczecinem. Przy czym należy zaznaczyć, że w dalszym ciągu częstotliwość tych połączeń jest bardzo mała. Analiza czasu dojazdu z Suwałk do głównych ośrodków – Białegostoku i Warszawy – pokazuje, że wydłużeniu uległ czas przejazdu samochodem z Suwałk do stolicy województwa (Tabela 3). W badaniu przeprowadzonym przez Urząd Statystyczny w Poznaniu w 2016 roku czas dojazdu samochodem osobowym z Suwałk do Białegostoku wynosił 116 minut, a z Suwałk do Warszawy – 250 minut⁴¹.

⁴⁰ Badanie GUS dotyczy instytucji otoczenia biznesu prowadzące działalność finansową i ubezpieczeniową oraz w obsłudze rynku nieruchomości.

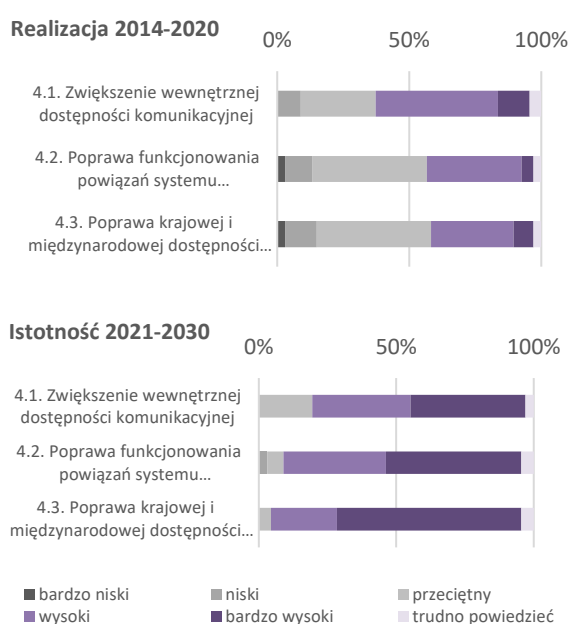
⁴¹ *Oszacowanie odległości i czasu przejazdu pomiędzy wybranymi gminami w Polsce w 2016 roku* (<https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/obszary-funkcjonalne-oraz-dostepnosc-terytorialna/oszacowanie-odleglosci-i-czasu-przejazdu-pomiedzy-wybranymi-gminami-w-polsce-w-2016-roku,11,1.html>).

Tabela 3. Komunikacyjna dostępność czasowa do Białegostoku i Warszawy

	2013 [minuty]	2020 [minuty]
Czas dojazdu samochodem z Suwałk do Białegostoku	96	108
Czas dojazdu samochodem z Suwałk do Warszawy	240	219
Czas dojazdu pociągiem z Suwałk do Białegostoku	135	125
Czas dojazdu pociągiem z Suwałk do Warszawy	332	290

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020, Google Maps oraz <https://www.intercity.pl/pl/>

Wykres 19. Ocena stopnia realizacji oraz istotności celów operacyjnych zapisanych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020 – cel 4. Poprawa dostępności komunikacyjnej

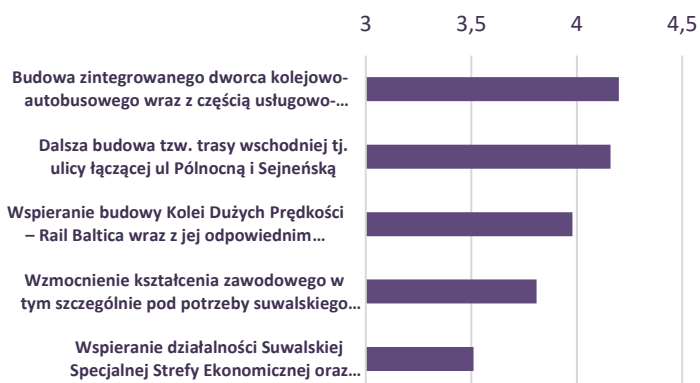
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet z uczestnikami Grup Roboczych, n=67

Realizację celów (strategii miasta do roku 2020) w zakresie poprawy dostępności komunikacyjnej na tle pozostałych analizowanych obszarów uczestnicy Grup Roboczych ocenili najslabiej. Relatywnie dobrze oceniana została poprawa dostępności wewnętrznej miasta jednak poprawa dostępności zewnętrznej, w układzie regionalnym, krajowym i międzynarodowym, oceniona została w większości jako przeciętna, a jednocześnie wskazana jako szczególnie istotna w kolejnych latach (Wykres 19)⁴².

Szansą na wzrost dostępności miasta są planowane już od wielu lat i obecnie realizowane inwestycje, związane z budową międzynarodowych korytarzy transportowych, które przebiegać będą przez Suwałki – drogowych (S61 Via Baltica) oraz kolejowych (Rail Baltica). Ponadto Suwałkach uruchomione zostało w 2020 r. certyfikowane lotnisko lokalne, które obsługuje m.in. małe samoloty pasażerskie.

⁴² Rozwinięcie kategorii wykresu: 4.1. Zwiększenie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej, 4.2. Poprawa funkcjonowania powiązań systemu komunikacyjnego Miasta z otoczeniem regionalnym, 4.3. Poprawa krajowej i międzynarodowej dostępności komunikacyjnej

Wykres 20. Najistotniejsze zadania do realizacji wg mieszkańców (rozwój gospodarczy)

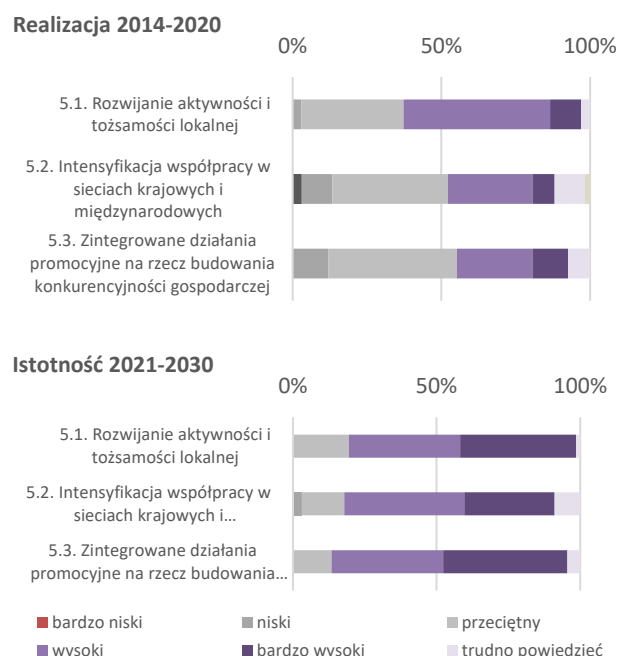
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet „Mój pomysł na Suwałki”, n=1379

Podsumowując analizę uwarunkowań gospodarczych warto zapoznać się z opinią mieszkańców (ankieta „Mój pomysł na Suwałki”). W ocenie suwalczan w kolejnych latach niewątpliwie bardzo ważna będzie poprawa dostępności komunikacyjnej, która stanowi zarówno czynnik rozwoju gospodarczego, jak i element jakości życia w mieście (podrozdz. 1.3). To właśnie zadania w tym obszarze ocenione zostały najwyżej (w całym badaniu). W zakresie wzrostu przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego relatywnie wysokie oceny uzyskały działania na rzecz wzmocnienia kształcenia zawodowego na

potrzeby rynku pracy, wspierania działalności SSSE oraz przygotowania nowych terenów inwestycyjnych (Wykres 20).

1.5. WSPÓŁPRACA I RELACJE

Wykres 21. Ocena stopnia realizacji oraz istotności celów operacyjnych zapisanych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020 – cel 5. Wzrost znaczenia współpracy w procesach rozwojowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet z uczestnikami Grup Roboczych, n=67

Poziom realizowanych w ostatnich latach działań, na rzecz wzrostu znaczenia współpracy w procesach rozwojowych oceniony został przez respondentów ankiet w większości jako przeciętny. Wyjątek stanowi cel dotyczący rozwijania aktywności lokalnej mieszkańców, który uzyskał relatywnie wysokie oceny. Wszystkie dotychczas realizowane kierunki w opinii respondentów będą istotne także w kolejnych latach, a szczególnie zintegrowane działania na rzecz budowania konkurencyjności gospodarczej miasta (Wykres 21)⁴³.

Miasto jest uczestnikiem wielu sieci partnerstw samorządów lokalnych zarówno w wymiarze wewnętrznym (relacje międzygminne oraz w samym mieście), jak i zewnętrznym (współpraca transgraniczna i międzynarodowa).

1.5.1. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA I TRANSGRANICZNA

Współpracy międzynarodowej w tym szczególnie transgranicznej niewątpliwie sprzyja lokalizacja miasta przy wschodniej granicy kraju. Miasto nawiązało współpracę międzynarodową z licznymi ośrodkami. W większości są to miasta zlokalizowane w państwach Europy wschodniej. Do miast partnerskich Suwałk należą Alytus (Litwa), Czerniachowsk (Obwód Kaliningradzki), Grande-Synthe (Francja), Marijampol (Litwa), Notodden (Norwegia), Waren/ Müritz (Niemcy), Võru (Estonia). Suwałki realizują także współpracę na podstawie listów intencyjnych z miastami Grodno (Białoruś), Poti (Gruzja), Tarnopol (Ukraina), Wołkowysk (Białoruś)⁴⁴.

Miasto Suwałki jest partnerem Stowarzyszenia Samorządów Łotewskich Amata (Łotwa) oraz przynależy do międzynarodowego stowarzyszenia małych i średnich miast Europy północnej – Innovation Circle Network.

⁴³ Rozwinięcie kategorii wykresu: 5.1. Rozwijanie aktywności i tożsamości lokalnej, 5.2. Intensyfikacja współpracy w sieciach krajowych i międzynarodowych, 5.3. Zintegrowane działania promocyjne na rzecz budowania konkurencyjności gospodarczej

⁴⁴ Raport o stanie miasta Suwałki 2019, Urząd Miasta Suwałki, Suwałki 2020 r.

Współpraca Suwałk z miastami partnerskim ma charakter aktywny. Rokrocznie realizowane są liczne wspólne przedsięwzięcia, głównie: wizyty studyjne, wymiana młodzieży, wydarzenia kulturalne i sportowe⁴⁵. Ciągłe jednak w niewielkim stopniu projekty dotyczą zagadnień gospodarczych.

Wzmacnianiu współpracy i relacji przygranicznych niewątpliwie sprzyja także przynależność miasta Suwałki do Stowarzyszenia Euroregionu Niemen, którego wieloletnia działalność przyczyniła się do realizacji licznych projektów na rzecz rozwoju obszarów przygranicznych⁴⁶.

W 2018 r. Miasto Suwałki otrzymało tytuł Lidera Polsko-Litewskiej Współpracy Transgranicznej, w dziedzinie kultury, sportu i turystyki w kategorii samorządów powyżej 40 tys. mieszkańców oraz Wicelidera Polsko – Litewskiej Współpracy Transgranicznej w dziedzinie infrastruktury i transportu w kategorii samorządów powyżej 40 tys. mieszkańców⁴⁷.

W latach 2014-2020 wsparciu współpracy transgranicznej dedykowane były specjalne programy w tym m.in: Europejski instrument Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020, Interreg V-A Litwa-Polska, Program Współpracy Transgranicznej Polska-Rosja 2014-2020.

1.5.2. WSPÓŁPRACA MIĘDZYGMINNA

Wymiar współpracy wewnętrznej miasta Suwałki przejawia się partnerstwem ze społecznościami samorządowymi. Występują one głównie w ramach porozumień międzygminnych. W 2019 r. podpisano 11 takich porozumień. Partnerami miasta były wybrane gminy powiatu suwalskiego i sejneńskiego, powiat suwalski i augustowski oraz miasto Białystok. W wymiarze ponadregionalnym porozumienia takie zostały zawarte z gminami powiatu gołdapskiego i oleckiego (położonymi w województwie warmińsko mazurskim). Współpraca międzygminna prowadzona jest głównie w obszarze oświaty, poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, transportu zbiorowego oraz działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Suwałkach⁴⁸. W 2020 r. zostały zawarte porozumienia międzygminne z gminą Suwałki w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych oraz gospodarki wodno-ściekowej.

1.5.3. WSPÓŁPRACA GOSPODARCZA

Potrzeba rozwoju współpracy gospodarczej Suwałk jest zagadnieniem wciąż aktualnym, dostrzeganym także przez przedstawicieli Grup Roboczych (Wykres 21, str. 36). Zawijaniu sieci takich partnerstw niewątpliwie sprzyjają funkcjonujące instytucje otoczenia biznesu (podrozdz. 1.4.4). Przykładem działań realizowanych na rzecz rozwoju partnerstw gospodarczych na pograniczu jest organizowane rokrocznie od 2015 r. Forum Biznesowe Pogranicza – wydarzenie kongresowe, które umożliwia spotkania branżowe i wymianę doświadczeń, w obszarze wiodących w regionie północno-wschodnim sektorów gospodarki. W wydarzeniach biorą udział przedstawiciele biznesu, administracji publicznej, instytucji okołobiznesowych, eksperci oraz partnerzy zagraniczni z Litwy, Białorusi i Rosji. Każdego roku wydarzenie dedykowane jest innej branży. Dotychczas dotyczyły one branży drzewno-meblarskiej, rolno-spożywczej, metalowo-maszynowej oraz turystyczno-hotelarskiej⁴⁹.

⁴⁵ Na podstawie Raportów o stanie miasta Suwałki (2013-2019).

⁴⁶ <https://niemen.org.pl/statutstowarzyszenie/>

⁴⁷ *Raport o stanie miasta Suwałki 2018*, Urząd Miasta Suwałki, Suwałki 2019 r.

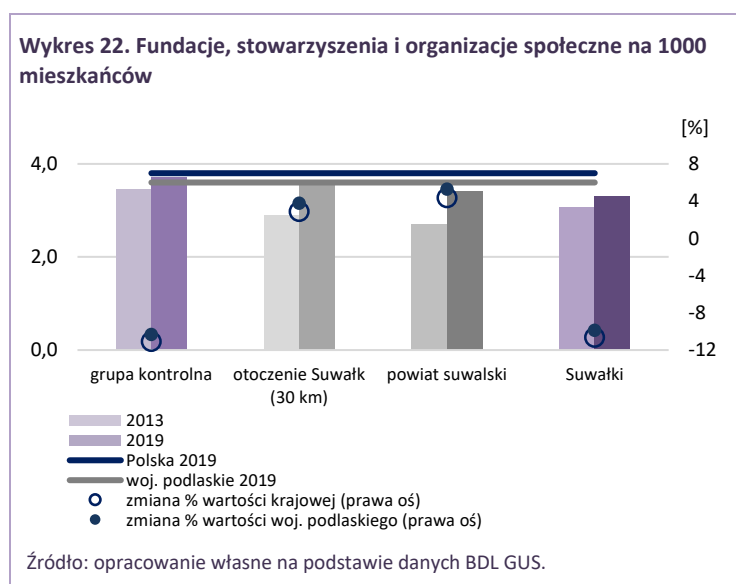
⁴⁸ *Raport o stanie miasta Suwałki 2019*, Urząd Miasta Suwałki, Suwałki 2020 r.

⁴⁹ Na podstawie artykułów <https://um.suwalki.pl/inwestor/aktualnosci-2,4001>

1.5.4. WSPÓŁPRACA LOKALNA

Poziom relacji występujących w samym mieście, poziom kapitału społecznego oraz aktywności mieszkańców ocenić można przez pryzmat działalności organizacji pożytku publicznego. Miasto Suwałki oraz podmioty NGO w ostatnich latach podjęły wiele działań celem wzmocnienia III sektora. Ze strony władz lokalnych wsparcie organizacji przejawia się m.in. działaniem przy Prezydencie Miasta Suwałskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego oraz powołaniem Pełnomocnika Prezydenta Miasta ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi. Wsparcie dla III sektora ze strony pozarządowej realizują m.in. Centrum Wsparcia Organizacji Pozarządowych – Centrum Trójki, Suwalska Federacja Organizacji Pozarządowych Razem oraz Centrum Aktywności Społecznej Pryzmat⁵⁰.

Centrum Aktywności Społecznej Pryzmat we współpracy z administracją lokalną realizowało projekt *Razem dla Suwałk*, który miał na celu wzrost jakości współpracy na linii NGO-miasto Suwałki. W ramach projektu przeprowadzono w 2014 oraz 2015 roku ewaluacje działań organizacji pozarządowych, administracji publicznej oraz mechanizmów ich współpracy. W przeprowadzonym badaniu relatywnie dobrze ocenione zostały wszelkie aspekty współpracy NGO z miastem (zarówno tej finansowej jak i pozafinansowej). Pozytywnie oceniono także poziom aktywizacji mieszkańców⁵¹.

Ciągle powracającym problemem III sektora jest intensywność i ciągłość ich działalności (problem tzw. punktowej działalności, uzależnionej od dotacji i zadań zleconych). Przejawem wsparcia organizacji, które zmagają się z tym problemem był przygotowany przez miasto *Wieloletni Program Współpracy Miasta Suwałk z organizacjami pozarządowymi na lata 2017-2020* oraz znaczny wzrost wartości zadań zleconych organizacjom przez miasto na przestrzeni lat (w 2014 i 2015 roku poniżej 3 mln, a od 2016 roku rocznie blisko 4 mln)⁵².

Pomimo wymienionych, znaczących działań zrealizowanych na rzecz wsparcia organizacji pozarządowych oraz wzmocnienia ich współpracy z miastem, w Suwałkach odnotowano niski udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, względem najbliższego otoczenia, grupy kontrolnej, województwa i kraju (Wykres 22).

⁵⁰ Ocena jakości współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi. Raport z powtórnego badania Lokalnego Indeksu Jakości Współpracy w Suwałkach, Centrum Aktywności Społecznej Pryzmat, Suwałki, 2015 r.

⁵¹ Ibidem

⁵² Na podstawie *Wieloletni Programu Współpracy Miasta Suwałk z organizacjami pozarządowymi na lata 2017-2020*, Urząd Miasta Suwałki, Suwałki 2017 r oraz Raportów o stanie miasta Suwałki (2014-2019).

2. ANALIZA SWOT

W analizie SWOT zastosowano tradycyjny podział czynników. Mocne i słabe strony charakteryzują Suwałki, z kolei szanse i zagrożenia, to uwarunkowania zewnętrzne (Tabela 4). Analizę SWOT wykonano na bazie przeprowadzonej diagnozy⁵³. Podkreślić należy fakt, że w analizie zamieszczono najważniejsze cechy strategiczne Miasta i jego otoczenia.

Tabela 4. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Położenie w strefie przygranicznej ✓ Jakość środowiska przyrodniczego ✓ Tradycje wielokulturowości miasta ✓ Rozpoznawalne imprezy kulturalne ✓ Dynamiczny rynek mieszkaniowy ✓ Rozwinięta infrastruktura komunalna ✓ Rozwinięta infrastruktura społeczna w sferze edukacji, sportu, kultury, ochrony zdrowia ✓ Stabilizacja rynku pracy ✓ Wysoka atrakcyjność inwestycyjna ✓ Firmy eksportujące ✓ Rozwinięte sektory wpisujące się w regionalne inteligentne specjalizacje ✓ Lotnisko z potencjałem do obsługi ruchu biznesowego i turystycznego ✓ Aktywna współpraca transgraniczna w obszarze kultury, sportu i edukacji ✓ Dobra współpraca samorząd lokalny – organizacje pozarządowe 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Niesatysfakcjonująca dostępność komunikacyjna zewnętrzna ✓ Niezadowalający poziom usług edukacyjnych ✓ Niewystarczająca dostępność specjalistycznych usług medycznych ✓ Relatywnie liczna grupa mieszkańców korzystających z różnych form opieki społecznej ✓ Niesatysfakcjonująca podaż ofert pracy – brak dobrze płatnych oraz pozaprodukcyjnych ofert pracy ✓ Brak kadr na rynku pracy ✓ Słabo rozwinięta oferta kształcenia skierowana do młodych ✓ Promocja miasta
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Cenne zasoby dziedzictwa przyrodniczo-historycznego Suwalszczyzny ✓ Wzrost zainteresowania inwestorów zagranicznych ✓ Współpraca transgraniczna ✓ Promocja województwa podlaskiego i Polski Wschodniej ✓ Realizacja krajowych inwestycji drogowych i kolejowych (Via Baltica, Rail Baltica) ✓ Przesunięcie priorytetów polityki regionalnej Polski na rzecz spójności ✓ Wzrost poziomu cyfryzacji usług (w tym szczególnie w urzędach) 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kryzys gospodarczy powiązany z pandemią COVID 19 ✓ Ograniczenia w dostępności do funduszy UE w latach 2021-2027 ✓ Ograniczenie dochodów miasta, brak zabezpieczenia finansowego z poziomu centralnego, coraz większy udział środków własnych samorządu w finansowaniu zadań rządowych ✓ Negatywne procesy demograficzne (starzenie się społeczeństwa) ✓ Destabilizacja geopolityczna (brak wschodniej polityki państwa) ✓ Bardzo silna konkurencja gospodarcza i edukacyjna krajowych ośrodków miejskich

⁵³ Przy opracowaniu analizy SWOT posłużono się także wynikami ankiety „Mój pomysł na Suwałki”, przeprowadzonej wśród mieszkańców miasta w 2018 r. oraz ankiety przeprowadzonej w 2020 r. wśród suwalskiej młodzieży przez Młodzieżową Radę Miasta.

3. W KIERUNKU CELÓW STRATEGII SUWAŁKI 2030

Przeprowadzone wśród członków Grup Roboczych ankiety pozwoliły na identyfikację najważniejszych obszarów i zagadnień, kluczowych dla rozwoju miasta (Wykres 23). Niewątpliwie w najbliższych latach istotne będzie wsparcie dla przedsiębiorstw, które wynika z obecnej sytuacji gospodarczej spowodowanej pandemią COVID 19. W tym aspekcie wskazano również zagrożenie załamania lokalnej gospodarki – spadku dochodów mieszkańców, wzrostu cen towarów, ograniczenia usług, spadku poziomu konsumpcji. Do obszarów, wyzwań, barier, które stoją przed miastem już od wielu lat zaliczone zostały: niewystarczający poziom edukacji, negatywne procesy demograficzne oraz ciągle niska dostępność komunikacyjna (zwłaszcza zewnętrzna). Ponadto, w świetle obranych przez UE kierunków rozwoju w latach 2021-2027, zwrócono uwagę na potrzebę kontynuacji ochrony środowiska przyrodniczego przed degradacją oraz rozwój gospodarki niskoemisyjnej. Wyzwaniem, które ma charakter horyzontalny i wpływać będzie na wszystkie wskazane kierunki jest problem finansowania działań samorządu – zarówno brak zabezpieczenia z poziomu centralnego (rządowego) jak i ograniczenie finansowania z funduszy UE w latach 2021-2017.

Wyniki ankiet przeprowadzonych z przedstawicielami grup roboczych, zestawione z wynikami przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej i analizą SWOT pozwalają rozpocząć dyskusję o przyszłych celach strategicznych dla Miasta.

4. WYKORZYSTANE ŹRÓDŁA

Analiza finansowo-organizacyjna oświaty Miasta Suwałki, Instytut Badań w Oświacie na zlecenie Miasta Suwałki, Suwałki 2019 r.

Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego, Województwo Podlaskie, Białystok 2020 r.

Durydiwka M., Kociszewski P., (2013), *Wielokulturowość Podlasia i możliwości jej wykorzystania w turystyce*, „Turystyka kulturowa” nr 6.

Ewaluacja wsparcia podlaskich inteligentnych specjalizacji w dziedzinie innowacyjności oraz badań i rozwoju, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2019 r.

Godlewska Majkowska H., Komor A., Piłewicz T., Turek D., Żukowska J., Zarębski P., Czernecki M., Miąsek D., Typa M. (2017), *Atrakcyjność inwestycyjna regionów*, PAIH, Warszawa.

Godlewska Majkowska H., Piłewicz T., Turek D., Żukowska J., Zarębski P., Czernecki M., Typa M. (2017), *Atrakcyjność inwestycyjna regionów. Województwo Podlaskie*, PAIH, Warszawa.

European Commission, European Semester 2019. Overview of Investment Guidance on the Cohesion Policy Funding 2021-2027 per Member State, Annex D: Investment Guidance on Cohesion Policy Funding 2021-2027 for Poland, Brussels, 2019.

European Parliament, *Developing an EU Urban Agenda*, Strasbourg, 2016.

Ewaluacja wsparcia podlaskich inteligentnych specjalizacji w dziedzinie innowacyjności oraz badań i rozwoju, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2019 r.

Komisja Europejska, *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy wspólne na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami*, 29 maja 2018, Bruksela COM(2018) 375.

Komisja Europejska, *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego Plus*, 29 maja 2018, Bruksela COM(2018) 382; Komisja Europejska, *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności*, 29 maja 2018, Bruksela, COM(2018) 372.

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady Europejskiego Banku Centralnego i Eurogrupy. Europejski semestr 2019: Ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych ocen sytuacji na mocy rozporządzenia (UE) nr 1176/2011.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa 2019 r.

Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie suwalskim w 2016 roku, Powiatowy Urząd Pracy w Suwałkach, Suwałki 2017 r.

Ocena jakości współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi. Raport z powtórnego badania Lokalnego Indeksu Jakości Współpracy w Suwałkach, Centrum Aktywności Społecznej Pryzmat, Suwałki, 2015 r.

Przepływy ludności związane z zatrudnieniem w 2016 r., Urząd Statystyczny w Poznaniu.

Raporty o stanie miasta Suwałki (2013-2019), Urząd Miasta Suwałki, Suwałki 2014-2020 r.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2017 r.

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2020 r.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020, Urząd Miasta Suwałki, Suwałki 2014 r.

Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w roku 2015, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2016 r.

Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w roku 2016, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2017 r.

Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w roku 2018, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2019 r.

Wieloletni Program Współpracy Miasta Suwałk z organizacjami pozarządowymi na lata 2017-2020, Urząd Miasta Suwałki, Suwałki 2017 r.

Wybrane aspekty wymiany handlowej województwa podlaskiego z zagranicą w kontekście przygranicznego położenia regionu, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2017 r.

Wyniki badań społecznych oświaty Miasta Suwałki, Instytut Badań w Oświacie na zlecenie Miasta Suwałki, Suwałki 2019 r.

<https://afly.co/6wk3>

<http://atrakcjepodlasia.pl/atrakcje-turystyczne/suwalki-opis-miejscowosci/>

https://ec.europa.eu/commission/publications/investeu-programme_pl

<https://greenvelo.pl/>

<https://niemen.org.pl/statutstowarzyszenie/>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Szlak_turystyczny_im._Marii_Konopnickiej_%E2%80%9EKrasnoludki_s%C4%85_na_%C5%9Bwiecie%E2%80%9D

<https://rankingmiast.polityka.pl/>

<https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/obszary-funkcjonalne-oraz-dostepnosc-terytorialna/oszacowanie-odleglosci-i-czasu-przejazdu-pomiedzy-wybranymi-gminami-w-polsce-w-2016-roku,11,1.html>

<http://suwalkiblues.com/pl/>

<https://um.suwalki.pl/inwestor/aktualnosci-2,4001>

<https://www.google.com/maps/?hl=pl>

<https://www.intercity.pl/pl>

<https://www.polityka.pl/niezbednik/1597651,1,indeks-jakosci-zycia-mieszkanow-miast.read>

<https://www.spk.org.pl/>

<https://www.ssse.com.pl/o-ssse/o-strefie.html>

http://www.wigry.org.pl/stowcip/zielen3.htm?fbclid=IwAR3cZiNf9LerSapLZB-McVp_GPpxbmGTwBfhIhhrYOupwvMS4_6nX228yEO8

http://zdiz.suwalki.pl/wp-content/uploads/2018/07/Pomniki-przyrody.pdf?fbclid=IwAR3cZiNf9LerSapLZBMcVp_GPpxbmGTwBfhIhhrYOupwvMS4_6nX228yEO8

Bank Danych Lokalnych GUS

Wyniki ankiety „Mój pomysł na Suwałki” przeprowadzonej przez Urząd Miasta Suwałki wśród mieszkańców miasta w 2018 r.

Wyniki ankiety przeprowadzonej przez Młodzieżową Radę Miasta Suwałki wśród suwalskiej młodzieży w 2020 r.